

Interviul săptămânii

MIRCEA
COSEA

pag.
8-9

Doina Cornea – România, un caz aparte pag. 13

BUGET '94 BUGET '94 BUGET '94 pag. 7

Corupție și anticorupție pag. 6

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL V • Nr. 18 (221) • 4-10 mai 1994 • 16 pagini • 200 lei

Hristos a înviat!

Grădina aceea

Din nou crucea, profilată pe cerul senin,
Primăvara asta dulce, învierea,
Și groape întunecată lăsată în urmă.
Nici vorbă de ingerul care să intre

În ea, să afle că tu nu mai ești
Acolo, nici vorbă de mironosițele
Care te-au văzut și-au crezut că era grădinarul,
Nu mai rămăsese decât grădina aceea

În care ai ieșit fără să ne dăm seama
Și-ai mai umblat un timp pe pământ și pe ape
Cu picioarele tale străvezii
Vestejite pe cruce ca florile.

ILEANA MĂLÂNCIOIU

Detaliu din "Învierea", Tara Olului,
iclană de secol XIX (reproducere
din albumul "Pictura țărănească pe
sticlă", ed. Meridiane, 1979)

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

Dragul nostru Grup "22".
Sincer stimată Doamnă Adameșteanu,

Cu excepția unui droit de réponse la un articolăș aberant, infam și stupid, apărut în "Le Monde" prin '85, replică adresată directorului de atunci, Jacques Fauvet, după consultarea lui Andrei Pippidi, Răzvan Theodorescu și, în mod deosebit, a lui Dinu Giurescu, dar care replică nu a trecut "granițele" României, este prima oară, în aproape 10 ani, deci, că mă adresez unui periodic.

Fac această inițială precizare pentru că țin să știți că nu sînt un maniac al rubricilor "De vorbă cu..." și că, dacă vă agrosez astăzi cu prezenta mișivă, pas comme les autres, o fac din dragoste și ca semn de recunoștință pentru ceea ce întreprindeți. Asociind acestor sentimente și admirația pe care v-o port vouă, întregului Grup "22", privind nivelul profesional, ținuta și curajul, îmi consider îndreptățită, în ripostă, o rugare de început: aveți puțină răbdare cu un bătrînel (71 ani) și citiți-l cu atenție și îngăduință.

Dragă Gabriela,

Te-am cunoscut, te-am admirat, ne-ai cucerit inimile, soției mele - al cărei tată a murit în Zărca Aludului, după 8 ani de detenție, în 1956 - și mie, încă de pe vremea odioasei dictaturi bicefale, prin '86-'87, cînd, în paltoana, cu căciula și mănuși, eroic, deci, îți savuram "Pierduta Dimineată".

Atunci cînd Victor Bărsan a fost înlocuit cu Gabriela Adameșteanu, cînd Andrei Pippidi - și nu numai el - a părăsit "22", am avut o stringere de inimă: asistam la una din seindări, la una din sciziunile momentului - dureroase și pentru noi, spectatori - cealaltă, în masă-media, fiind cea de la "România liberă". În timp ce, însă, plecarea grupului Tia Șerbănescu, Raluca Stroo-Brumariu, Mihai Creangă etc. a fost malefică, nivelul "R.L." scăzînd, din păcate, constant (și ajungînd, din ce în ce mai frecvent, la cote penibile, îngrijorătoare - Octavian Paler suferă, probabil, cumplit) - invers proporțional, poate, cu tirajul, dar mă îndoleasc - venirea ta, Gabriela, în fruntea echipei "22" a fost benefică. Rezerva mea inițială s-a atenuat cu trecerea săptămînilor și lunilor.

Ce-a mai rămas, totuși, din această rezervă? Presupun că te interesează, că interesează întreaga echipă, din moment ce ai lansat un nou chestionar privind conținutul și prezentarea revistei.

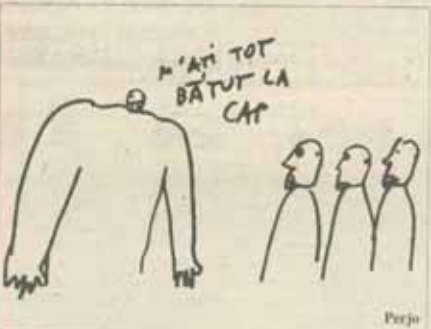
Urmărind o necesară sistematizare a observațiilor și propunerilor mele, le-aș "departaja" în trei "diviziuni":

1. A din a, sunt contra sînt - să reținem în tînet conștiința latinității limbii române.
2. Incidente de tip Goma.
3. Un posibil răspund la chestionar.

1. Conștiința latinității limbii române, ca obiectiv educativ, ar putea fi considerată un imperativ în cazul unei reviste ca "22". Încă din primele clase de liceu ("Timotei Cipariu" - Dumbrăveni - Sibiu), conștiința de a fi român, de a aparține Gînteii Latine, era un dat esențial al educației primite în familie (tatăl meu, prof. Nicolae Negruțiu, fiu al Blajului, era unul din cei mai cunoscuți și stimați dascăli ai Ardealului interbelic și în ceașă. Implicit, un element de orgoliu interior, care însă nu ne împie-

dica să "conviețuim pagnic" cu "naționalitățile concloitoare". Și existau la Dumbrăveni, veche colonie armeană, amplasată între două două centre așezate - Mediaș și Sighișoara: armeni (maghiarizați), sași, unguri, secui, evrei, țigani. În toți foarte fericiții ani ai copilăriei petrecute acolo (1923-1940), în această localitate cosmopolită (românii dețineau, totuși, majoritatea), nu am asistat, nu am auzit vorbindu-se, măcar, de vreun conflict interetnic. Și nu trecuseră, la nașterea mea, decît 4 ani de la Marea Adunare din 1 Decembrie 1918. O viață pașnică, civilizată, într-un orașel transilvan... Ca în multe altele, atunci...

Ucuzul criminal, din 1953, referitor la f din i și sînt în loc de atît de latinescul sînt (cu care ar trebui să ne mindrim: nu-l au nici francezii, nici italienii, nici spaniolii!), neavînd alt obiectiv decît sla-

Perjo

vizarea, prin orice mijloace, a fost pentru mine, pentru generația mea și multe generații de ardeleni, o grea lovitură. Am suportat-o scrîpînd din dinți: încă un motiv de ură viscerală împotriva regimului comunist al lui Gheorghiu-Dej, împotriva culturnicilor de tip Chișinevschi...

Am plîns de bucurie în ziua cînd s-a revenit, în sfîrșit, la român și România.

Iar astăzi, cînd morții Revoluției și înțelepții membri ai Academiei Române - atît cît și mai rămas înțelepți după "invaziă" - ne permit să revenim la pîne (lat. panis), căine (lat. canis), mîne (lat. de mane), cînd (lat. quando) etc., etc. și la sînt în loc de sînt-ul prin excelență slavizant, voi, cei care v-ați angajat pe nobila cale ce duce spre societatea civilă în țara noastră, nu numai că ezitați să mergeți cu noi, dar vă opuneți nouă.

Dragă Gabriela, ca inginer constructor (poduri peste Lotru, Trotuș, Iza, Someș etc.), doctor în științe tehnice (Mecanica solidului deformabil - Teoria plăcilor plane - laureat al Academiei Române 1991), sînt departe de a fi competent în materie. Consider însă că unele argumente logice, conectate cu altele, multe, cite au fost aduse, ar putea să vă ajute să ne înțelegeți pe noi, cei care pledăm pentru noua reformă.

Voi încerca să fiu cit mai scurt:

1.1. Utilizarea a două semne pentru același sunet implică, evident, un plus de dificultate în însușirea ortografiei, însă:

Primo - a din a exista ca atare în român și România; de o necesitate absolută în numirea poporului și a țării, limitarea recurgerii la a din a exclusiv

la această familie de cuvinte era și tristă și ridicolă; Secundo - copiii francezi (sau englezi, chiar flamanzi, ca să nu mai vorbesc de extraeuropeni) nu au de luptat numai cu două semne pentru același sunet, ci cu mult mai multe semne și grupări de semne care conduc la cele mai năstrușnice pronunții; și nu fac meningită din etimologismul ortografiei lor.

1.2. Argumentul cu e, ô, û - respectiv exemplificările de sunete a, i, derivate din vocale, altele decît a sau i - are un caracter științific, recunoscut; soluția - i-aș zice pragmatică - propusă de Academia Română evită atît ridicolul cît și meningita despre care vorbeam mai sus.

1.3. Falsa "problemă" a ortografierii numelor slave de tip Elțin (Elțin) ca argument pentru respingerea lui a din a mi se pare la fel de tristă, la fel de ridicolă. Pe cine deranjează faptul că numele țării noastre este scris Roumanie în Franța, Rumänien în Germania etc.? Sau că Londra este ortografiat Londre sau London pe alte meleaguri?

1.4. Respectarea noilor norme ortografice ale A.R. este, în esență, și un act de disciplină civică. Dacă urmărim, dacă ne preocupăm educarea tineretului care va prelua "statul de drept" pe care tîndem să-l construim, s-o facem inclusiv prin puterea exemplului. Fiind disciplinați, deci!

1.5. Mai presus de orice alt argument... logic, consider imperativul "educational" (ortografic) cu care mi-am început intervenția ca vital: actual, sistemul educativ - în care componenta patriotismului sobru, demn este implicită - nu poate fi conceput fără o fermă, clară, științific argumentată demonstrație a acestei realități: latinitatea limbii române, miracolul istoric pe care, la limitele extreme ale Europei, îl reprezintă insula latinității noastre în marea slavă.

Permiteți-mi, deci, să mă asociez lui Aurel Marin, elev, 18 ani ("22", nr. 9, 2-8 martie 1994), care a exprimat, foarte simplu și clar, ceea ce dorim mult din cititorii voștri.

2. Incidențele de tip Goma, ca să mă limitez la cel mai penibil, sînt regretabile și, în măsura posibilului, de evitat. Ridicată, grație subiectului, la rang de adevărat scandal, apariția și menținerea prelungită în pagină a acestuia, distona cu nivelul și ținuta revistei voastre (care e și a noastră).

Paul Goma va rămîne în Istorie. Dacă nu va persevera în gesturi și atitudini (inclusiv limbaj) care îi diminuează, încet dar sigur, meritele. Va rămîne, însă, ca disident - unul din puținii (din nefericire!) bărbați care au îndrăznit să-l înfrunte, deschis și direct, nu prin perifraze, pe tiran. Prin al său "temperament labil", peste care se suprapune, vizibil, o amărălăoasă-cereală cîștigată de-a lungul anilor de suferință, Goma reușește să altereze imaginea de martir pe care o aveam în ce-l privește. La polul opus, un mare rezistent, un adevărat erou, venerat și iubit, Corneliu Coposu - iertată fie-ni ascocierea - greii ani de detenție, incomparabil mai grei, incomparabil mai mult, nu i-au alterat personalitatea, nu i-au întunecat seninătatea și noblețea cu care își ține fruntea sus, lumina caldă pe care o degajă.

Dr. ing. Radu Negruțiu,
București, 18 martie 1994

(Continuare în numărul următor)

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBARILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC:

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.
Anii 1991, 1992, 1993.
Exemplarele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVII STUDENȚII, FOȘII DEȚINUȚII POLITICI, VETERANI DE RĂZBOI.

Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:

1.400 lei cu ridicare de la redacție, cu expediere prin poștă.

1.800 lei cu expediere prin poștă.

Cei interesați sînt rugați să trimită adeverințe corespunzătoare (titlon de pensie, adeverințe de la școala etc.) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Secțiunea de Difuzare. Adeverințele sînt valabile un an de zile.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN EUROPA DE EST ȘI ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉS.

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat postal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresa: Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Louisa nr. 10, București.

Abonamentele făcute la redacția "22" sînt mai ieftine decît cele prin RODIPEI.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul abonamentelor pentru cititori din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
- zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
- alte continente:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPEI) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CEZAR BALTAG

Paștile: Învierrea

Originea sărbătorii pascale este vechi-testamentară. Paștile ebraice sînt legate de un eveniment precis din istoria evreilor, anume de momentul ieșirii lor din Egipt. El este prima din cele trei mari sărbători ale Pelerinajului (celelalte două fiind Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor) și se serbează, potrivit calendarului lunar ebraic, de pe 14 pînă pe 21 Nisan. Prima celebrare a avut loc în Egipt, în ajunul plecării, la porunca lui Dumnezeu, transmisă prin Moise și Aaron poporului evreu. În temeiurile biblice, "istoricizată", a sărbătorii se află în cap. XII al cărții Ieșirea: "Apoi a grăit Domnul cu Moise și Aaron în pămîntul Egiptului și le-a zis: Luna aceasta să vă fie începutul lunilor, să vă fie înțîia între lunile anului (...). În ziua a zecea a lunii acesteia să și ia fiecare din capii de familie un miel; cite un miel de familie să iați fiecare (...). Mielul să vă fie de un an, parte bărbătească și fără meteahmă. Să-l țineți pînă în ziua a paisprezecea a lunii acesteia și atunci toată adunarea obștii fiilor lui Israel să-l jughie către seară. Să ia din singele lui și să un găș de apă și să-l mănînce (...). Să nu vă lăsați din el pe a doua zi și oasele lui să nu le zdrobiți. Ceea ce va rămîne pe a doua zi să ardeți în foc. Să-l mîncați așa: să aveți coapsele încise, încălțămîntea în picioare și toiegele în mîinile voastre; și să-l mîncați în grabă, căci este Paștile Domnului". Demnul va trece și va lăsa casele unde nu se vor găsi ușorii ușii însemnați cu singele mielului, astfel încît toți înțîia născuți ai egiptenilor vor pieri. Loviți de acest ultim flagel, egiptenii cedează și Faraon le poruncește evreilor să plece. "Ziua aceea să fie spre pomenire și să prăznuiți într-însa sărbătoarea Domnului din neam în neam."

După Mircea Eliade, "istoricizarea" sărbătorii ar reprezenta o fază ulterioară, inițial fiind vorba despre o "sărbătoare pastorală de primăvară", expresie a "religiozității cosmice". Celelalte două sărbători de pelerinaj, cea a "primelor roade" (Cincizecimea) și cea a "culesului" (Sărbătoarea Corturilor), al căror caracter este vădit agrar și "cosmic", ar plede, erodem, pentru o atare interpretare. "Ceea ce e important pentru problema noastră - scrie Eliade - e faptul că ieșirea din Egipt a fost pusă în legătură cu celebrarea Paștilor. Altfel zis, un sacrificiu arhaic, specific păstorilor nomazi și practicat de milenii de către strămoșii israeliților, a fost revalorizat și integrat în istoria sacră a iahvismului. Un ritual aparținînd religiozității cosmice (sărbătoarea pastorală a primăverii) a fost interpretat drept comemorare a unui eveniment istoric. Transformarea structurilor religioase de tip cosmic în evenimente ale istoriei sînte (subl. lui M. Eliade) este caracteristică monoteismului iahvist și va fi reluată și continuată de creștinism" (Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, I, trad. Cezar Baltag, București 1981, p. 187 sq.).

Imageria pastorală a ritului ebraic primește o revalorizare uimitoare în Paștile creștine, cînd adevăratul "Miel al Domnului" este jertfit în timpul sărbătorii Pesahului. În prozia patimilor sale, Iisus serbează Paștile legii vechi în seara zilei de 14 Nisan la Ierusalim ("în cea dintîi zi a azimilor", potrivit evangheliilor sinoptice: Matei, XXVI, 17; Marcu, XVI, 12, Luca, XX, 7; dar pe 13 Nisan, după Evanghelia de la Ioan, XII, 1), împreună cu ucenicii, la Cina cea de Taină, unde vesteste trădarea lui Iuda și instituie taina Euharistiei. În aceeași seară, după ce "au cîntat laudele" prescrise de tradiție, are loc ieșirea pe Muntele Măslinilor, rugăciunea din grădina Ghetsiman, prînderea și aducerea înaintea Arhiepiscopului. Urmează, pe rînd, în cursul nopții și al dimineții, lepădarea lui Petru de Iisus, ducerea înaintea lui Pilat, biciuirea și condamnarea la moarte, drumul Calvarului, în fine, răstîgîrirea la amiaza zilei de vineri 15 Nisan. La ora 3 după-amiază ("în ceasul al nouălea", scîntîndu-se de la 6 dimineața), Iisus, "strîngînd cu glas tare și-a dat duhul". Către seară, Iosif din Arimatea obține permisiunea înmormîntării lui Iisus și, înfășurîndu-l în giulgiu de in, l-a îngropat "în mormînt nou", autoritățile insistînd, la cererea fariseilor, o soavă pază ("au întărit mormîntul cu străzi, pecetluind piatra"). După ce a trecut sîmbăta, cînd se lumina de ziua înțîia a săptămîinii - adică la 17 Nisan, care de atunci a devenit "ziua Domnului" - femeile au venit la mormînt și l-au găsit gol, cu lespedeza trasă

deoparte și un inger deasupra care li se adresează: "Nu vă temeți...". Avușese loc Învierrea și, odată cu acest eveniment, începutul unei noi perioade în istoria umanității. Ceea ce nu părea să fie decît "încă o obscură sectă din Palestina" devine în scurt timp o religie universală.

"Creștinismul s-a născut din credința Paștilor", odată cu admiterea unui fapt de netăcut în sfîra credinței, învierrea lui Iisus Hristos - susțin toți analiștii.

"Nu stă în puterea istoricului nici să stabilească acest fapt, nici să-l infirme realitatea: afirmarea, ca și negarea lui depășesc planul istoric...". "Istoricul poate și are datoria să noteze doar atît că s-a petrecut ceva fără de care întreaga dezvoltare ulterioară a creștinismului devine efectiv de neconcepțut." (Marcel Simon, *Primii creștini*, trad. rom. de Octavian Cheștan, ed. Polimark, București 1993, pp. 27 și 28.) Ca aproape întotdeauna atunci cînd explicarea istorică taie, primul plan al reflexiei îl ocupă teologia. Potrivit Bibliei, prin căderea primilor oameni, legătura ontologică cu divinul s-a desfiat și astfel a început coruperea firii și moartea a pîtruns în lume. A fost nevoie de o nouă trupere a "dumnezeirii" în lume pentru ca această legătură să fie restabilită; actul prin care Dumnezeu a restabilit starea de comuniune cu El însuși este, potrivit creștinilor, întruparea, adică viața, moartea și învierrea lui Iisus Hristos, care nu avut loc în istorie: "în timpul lui Pilat din Pont". Dacă Răscum-părarea este socotită de creștinii cel mai minunat act dumnezeiesc (asemănător Creației) în legătură

"Învierrea", Arpașul de Sas, Savu Moga, 1864 (reproducere din albumul "Pictura păunească pe sticlă", ed. Meridian, 1979)

cu lumea, aspectul ontologic (completînd aspectul juridic, precum și pe cel sacrificial) al Răscum-părării, asupra căruia ortodoxii insistă în mod deosebit - adică ridicarea firii omenești însușite de Hristos pînă la Dumnezeu - este manifestat tocmai în actul învierii. O bine cunoscută citare de Paști rezumă admirabil acest aspect ontologic al Răscum-părării: "Cu trupul adormit, ca un muritor, împărate și Deapne, a treia zi ai înviat, pe Adam din stricăciune liberînd și moartea pierzîndu-o". În faimosul cap. 15 din Epistola înțîia către Corinteni, Sfințul Pavel se face ecoul unui dramă răspuns la o obsesie a omului, veche cit omieria însăși: "Căci trebuie ca ființa aceasta stricăcioasă să se îmbrace în nestricăciune și ființa aceasta muritoare să se îmbrace în nemurire, atunci va fi cuvîntul care este scris: Moartea a fost înghițită de biruință. - Unde îți este moarte biruința ta? Moarte, unde-ți este boldul?" (I Cor., XV, 53-55). (Aluzia este la întrebări profetice din Osea, XIII, 14.) Potrivit lui Grigorie de Nazianz, "omul a trebuit să fie sfințit prin umanitatea lui Dumnezeu". Natura umană asumată de Dumnezeu era condiția unică și necesară a Răscum-părării în măsura în

care tot natura umană a adus ciuva blestemul în lume: "Precum întru Adam toți mor, tot astfel întru Hristos toți vor învia" (I Cor., XV, 22). Moartea există, dar prin misterul său pascal, Hristos a "învîrsat sensul morții", a "omorît moartea". Măxim Mărturisitorul definește învierrea drept "moarte a morții" și "moarte a blestemului": "Deci Dumnezeu, care a creat firea, a luat asupra sa de bunăvoie blestemul cu care a fost osîndită firea, adică moartea, și astfel a omorît prin propria sa moarte pe cruce blestemul..." (Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 62). Mărturisirea are loc prin asumarea (assumptio) de bunăvoie a blestemului firii - declanșat odată cu căderea lui Adam - și omorirea, prin propria Moarte și Înviere, de către "Noul Adam", a acestui blestem. La rîndul său, omul răspunde actului sacrificial al lui Dumnezeu (i.e. asumarea naturii umane) printr-o imitație a lui Hristos. Astfel înțîit, la cuvintele lui Iisus: "Eu, Lumina, am venit în lume, ca tot cel ce crede în mine să nu rămîna în întuneric", omul răspunde cu cuvintele Sf. Grigorie de Nazianz, din Canonul Duminicii Paștilor: "Ieri m-am îngropat împreună cu Tine, azi mă ridic împreună cu Tine, cel ce ai înviat". Astfel, circumstația Dumnezeu-om, om-Dumnezeu este restabilit prin jertfa pascală, care este și a lui Dumnezeu și a omului, și prin învierrea lui Hristos, care este și învierrea omului: "Căci dacă morții nu învie, atunci nici Hristos n-a înviat. Iar dacă Hristos n-a înviat (...), atunci și cei ce au adormit întru Hristos au pierit" (I Cor. XV, 16-18), scrie Pavel, postulînd ideea învierii omului prin moartea și învierrea celui ce este "pîrga celor adormiți".

Dacă vom urmări atent istoria disputelor hristologice privind credința în Hristos-Dumnezeu-Omul, vom constata că erzele din primele secole vizau mai ales "deplinătatea" îndumnezeirii omului, fie că era vorba de nestorianism (care preconiza despărțirea celor două firii), fie de monofiziți (care admiteau numai firea dumnezeiască), fie de monoteiști (care presupunau în Hristos numai voința și lucrarea divină). Principiul care fundamentează hristologia și care revine permanent în scrierile patristice este: Ceea ce nu este asumat nu poate fi îndumzețit. Conceptul asumării de către Dumnezeu a naturii umane este, așadar, esențial pentru teologia Răscum-părării, iar Învierea este pentru creștinii dovada poremptorie a Răscum-părării.

Năsterea creștinismului are loc deci odată cu învierrea. Paradigma avută în vedere de primii creștini pornește de la un mesianism iudaic, dar, așa cum arată M. Simon, ne îndepărtăm din capul locului de "vederile obșnuite ale eshatologiei evreiești", același pentru care Mesia însemna "puterea victorioasă", care inaugurează, într-un Israel eliberat de dominația străină, domnia lui Israel și a Dumnezeului biblic asupra neamurilor. Rolul de Mesia instituit de Iisus este în conformitate cu o altă figură biblică, aceea a Servitorului care suferă (Izai, cap. 40-55) în umilități și sacrificiu, concepție "nu total absentă din iudaism", dar absentă din "iudaismul oficial" (Marcel Simon, *op. cit.*, p. 31): "Iată sluga mea pe care o sprîjin, Alesul Meu (...). Trestia frîntă ei nu o va zdrobi și feștela ce fumează nu o va stînge" (Izai, cap. 42).

Revenind la constatarea lui Eliade privind "istoricizarea" structurilor "religiozității cosmice", am putut observa, cel puțin în cazul Paștilor creștine, mai degrabă fenomenul invers, de "re-cosmicizare", de "re-universalizare" a unui act petrecut în istorie: "în zilele lui Pilat din Pont". Astfel, la un teolog ca Vl. Losski, de pildă, vom putea citi un pasaj simitor, care ni-l amintește intruciva pe Sf. Francisc, cel care vorbea cu înfinită blîndețe de "sora noastră moartea", văzînd în aceasta sensul schimbat al morții operat de actul învierii: "Învierrea săvîrșește o schimbare în natura decăzută, deschizînd o posibilitate enormă: posibilitatea sfințirii morții înădăi" (s.n.). Iar într-un pasaj următor, la Losski ni se pare a surprinde chiar accente origieniste prin "universalizarea minturii" și restaurarea întregii firii cosmice în plenitudinea primordială: "Din momentul victoriei lui Hristos asupra morții, Învierea a devenit lege universală pentru lumea creată; nu numai pentru omene, dar și pentru animale, plante și pietre, pentru întregul cosmos în care fiecare din noi este cel dintîi" (Vladimir Losski, *Introducere în teologia ortodoxă*, trad. de Lidia și Remus Rus, Ed. enciclopedică, București 1993, pp. 166 și 167).

Acest lucru este și mai evident în cazul devoțiunii de tip popular, practicile religiozității folclorice legate de ziua Paștilor avînd, în modul cel mai evident, un caracter "cosmic" și atot-transfigurator. Dar despre acestea cu alt prilej.

MARTI 26 APRILIE

● **Negocierile PDSR-PD - ultima rundă**

La sediul Senatului s-a desfășurat o ultimă rundă în negocierile PDSR-PD. Principala temă a discuțiilor a fost reformarea majorității parlamentare, idee respinsă de partidul de guvernământ. Reprezentanții PDSR au declarat în finalul întâlnirii că au în vedere extinderea dialogului spre partidele din CDR.

● **Suplimentări la buget respinse**

Comisiile reunite pentru buget și finanțe ale Camerei Deputaților și Senatului au dezbătut proiectul de buget pe 1994. Prin rapoartele Comisțiilor s-au cerut suplimentări pentru învățămînt, sănătate, administrație publică și apărare. Lucrul acesta a fost totuși respins.

● **Întîlnire Nicolae Văcăroiu-Sindicate**

O delegație a CNSLR-Frăția a fost primită de premierul Nicolae Văcăroiu, ocazie cu care a fost discutat Contractul colectiv de muncă. Liderii sindicali au mai prezentat situațiile conflictuale existente la RENEL, Uniunea Transporturilor, Radiocomunicații. Totodată, mecanicii de locomotivă au anunțat declanșarea unui nou conflict colectiv de muncă.

MIERCURI 27 APRILIE

● **MAE ar putea elibera imediat vizele pentru Familia Regală**

Mircea Geoană, purtătorul de cuvînt al MAE, a confirmat faptul că Guvernul poartă discuții cu reprezentanții Casei Regale în legătură cu vizita Familiei Regale în România. Dl. Geoană a adăugat că în cazul în care se va ajunge la un acord privind programul vizitei, vizele ar putea fi eliberate în câteva ore.

● **PDAR e nemulțumit de bugetul alocat agriculturii**

Conducerea PDAR s-a declarat nemulțumită de bugetul alocat agriculturii, grupul său parlamentar solicitînd suplimentarea cu 600 miliarde lei. În caz contrar, PDAR a afirmat că este dispus să susțină o eventuală moțiune de cenzură a Opoziției, la discutarea bugetului.

● **Comisia națională pentru statistică contrazice datele prezentate de Nicolae Văcăroiu**

Comisia națională pentru statistică a prezentat principalele date statistice în economie. Departele de impărțitși optimismul premierului Văcăroiu, raportul comisiei arată că producția industrială pe primul trimestru al anului a scăzut cu 4,2% față de aceeași perioadă a anului trecut, iar puterea de cumpărare a populației a fost cu 6,7% mai mică decît cea înregistrată în trimestrul I 1993.

● **Opoziția nu dorește depunerea unei moțiuni de cenzură**

Grupurile parlamentare ale partidelor din CDR s-au consultat în legătură cu poziția ce va fi adoptată de Opoziție la dezbaterile proiectului de buget pe 1994. Cu excepția parlamentarilor PL '93, celelalte partide din Convenție s-au declarat împotriva introducerii unei moțiuni de cenzură. Dl. Emil Constantinescu a propus elaborarea unei declarații a CDR referitoare la buget.

JOI 28 APRILIE

● **Regele Mihai și-a anulat vizita în țară**

Casa Regală a anunțat anularea vizitei de Paști a Regelui Mihai în România, ca urmare a condițiilor inacceptabile impuse de reprezentanții Guvernului român. Aceștia i-au cerut Regelui să renunțe la vizita de la Timișoara, traseul și locul unde ar fi urmat să asiste la slujba învierii fiind stabilite de Guvern.

● **Snegur a acceptat federalizarea Moldovei**

Președintele Moldovei, Mircea Snegur, s-a întîlnit cu Igor Smirnov, președintele autoproclematei Republicii Transnistrene, în prezența șefului misiunii CSCE în Moldova și a unui emisar al președintelui Elșin. Snegur și Smirnov au căzut de acord asupra recunoașterii unui statut juridic "de stat" al Transnistriei, convenindu-se totodată asupra unui program egalat de realizare a relațiilor de stat între Moldova și Transnistria.

● **PD va vota bugetul pe 1994**

Petre Roman, liderul PD, a anunțat că grupurile parlamentare ale partidului pe care îl conduce vor vota bugetul de stat pe 1994, dacă se va accepta suplimentarea cheltuielilor pentru cultură și învățămînt. Dl. Roman a adăugat că nu s-a consultat cu CDR în privința dezbaterilor asupra bugetului.

Din sumarul numărului viitor:

- Cazul Antonescu III
- Anchetă - Corupție și anticorupție
- Interviu săptămîninii cu Karen Fogg
- Thomas Sancton - Filiera Teheran; cum își lichidează Iranul opoziția din străinătate

● **Bugetul pe 1994 conține neadevăruri**

Proiectul de buget pe 1994 este mai slab decît cel de anul trecut, au fost de părere parlamentarii UDMR, care au precizat că acesta conține o serie de neadevăruri. În ce privește cursul mediu al dolarului, el nu este prezent în buget, reprezentanții Executivului considerîndu-l "secret de stat". Parlamentarii UDMR au mai spus că respingerea bugetului ar crea deserviciu administrației locale.

● **România aderă la Parteneriat**

Ministrul Apărării Naționale, Gheorghe Tinca, a depus la sediul NATO din Bruxelles documentul de prezentare a României la Parteneriatul pentru pace. Acesta este în fapt o ofertă care conține o parte politică și o parte militară. Documentul are menirea de a contribui la stabilitatea zonală, cu perspectiva obținerii unor garanții de securitate.

Exilul Regelui Mihai continuu

● **Dolari de la Banca Mondială**

Consiliul administrativ al Băncii Mondiale a aprobat eliberarea celei de-a doua tranșe a împrumutului acordat României. Valoarea acestei tranșe este de 150 milioane dolari, la ea adăugîndu-se în mod automat contribuția Eximbank din Japonia, în valoare de 37,5 milioane dolari, și a Guvernului olandez, de 7,5 milioane dolari. Suma este destinată alimentării balanței de plăți.

● **PAC solicită un referendum pentru tratatul româno-rus**

Întrorînd de faptul că se preconizează încheierea unui acord militar româno-rus ale cărui prevederi nu sînt cunoscute de către Parlament, conducerea PAC solicită discutarea în Legislativ a tuturor documentelor care angajează politica externă și de apărare a României și supunerea principiilor tratatului votului națiunii prin organizarea unui referendum. "Am putut afla cu oroare din declarațiile făcute de Pavel Graciov, ministrul rus al Apărării, că a obținut la București mai mult decît se aștepta, că Guvernul român nu a ridicat nici o problemă litigioasă și că, în general, a constat o reorientare a politicii externe românești. Dacă într-adevăr așa stau lucrurile, atunci trebuie să spunem răspicat că reprezentanții actuali ai Puterii din România comit un grav act de trădare a intereselor naționale", se arată într-o declarație PAC.

VINERI 29 APRILEI

● **Ministrul Justiției intervine pentru Iașcu**

"În calitatea mea de ministru al Justiției și de președinte al Uniunii Juriștilor din România, reamintim autorităților nelegitime de la Tiraspol că sentința a cărei punere în executare se pregătește a fost pronunțată cu încălcarea flagrantă a celor

mai elementare norme de drept internațional", se arată într-o declarație-apel semnată de Gavril Ioșif Chiuzbaian. Ministrul Justiției român se adresează în continuare tuturor omologilor săi pentru eliberarea patriotului român Ilie Ilașcu.

● **Conferința de presă a Președinției**

Purtătorul de cuvînt al Președinției, Traian Chebeleu, a arătat în cadrul săptămînialei conferințe de presă că Guvernul a dat dovadă de multă receptivitate acceptînd vizita ex-regelui, cu condiția respectării caracterului privat al acesteia. În continuare, dl. Chebeleu a apreciat că relațiile României cu Rusia sînt mai curînd reci și, colateral, că Forumul Crans Montana de la București a însemnat enorm pentru imaginea externă a României.

● **PSDR despre buget**

Președintele PSDR, Sergiu Cuneșcu, a precizat că se impune corectarea și îmbunătățirea bugetului pe 1994, care în opinia sa nu este deloc încurajator pentru dezvoltarea țării. Poziția partidelor care doresc corectarea bugetului trebuie să fie foarte clară, atît în Parlament, cît și pentru opinia publică, aceasta trebuind să înțeleagă exact motivările folosite în dezbateri de aceste formațiuni.

● **Mircea Geoană avansează**

Purtătorul de cuvînt al MAE, Mircea Dan Geoană, a fost avansat director general în Ministerul de Externe, coordonator al zonelor Asia, Africa și America Latină. Prin această mutare, dl. Geoană preia o parte din atribuțiile fostului secretar de stat Gheorghe Tinca, actualmente titular la MAP.

● **PAC acuză Comunicatul Guvernului**

"Majestatea Sa Regele Mihai n-a putut fi printre noi nici de această dată. (...) Guvernul a fost de altă părere. După ce MAE a tergiversat acordarea vizei dincolo de orice limită acceptabilă, guvernul a publicat, cu mai puțin de 24 de ore înainte de data solicitată pentru începerea vizitei, un comunicat mincinos și cinic. (...) Comunicatul guvernului reflectă aceeași veche mentalitate cunoscută și e redactat în bine cunoscuta limbă de lemn. Nu așteptăm de la acest guvern mai mult. Dar nu ne-am pierdut speranța de a o vedea pe Majestatea Sa în România. Spaimele obscure ale puterii actuale nu vor putea amîna la nesfîrșit acest lucru. Guvernele trec, țara rămîne și îl așteaptă pe Regele ei", se arată într-o declarație a PAC, semnată de președintele partidului, Nicolae Manolescu.

Pagină realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU
și **MARIAN CHIRIAC**

De ziua libertății presei

După cum cititorii noștri își roamintesc, în un moment dat ofițerii poștali au refuzat expedierea de abonamente în străinătate, sub pretextul că acestea se efectuează numai prin intermediul vămii. Între timp, în urma sesizărilor și a anchetei revistei "22", situația s-a "normalizat", expedițiile putîndu-se face în condiții civilizate direct de la ofițerii poștali, ordine, așa cum am fost informați și printr-o adresă sosită de la Direcția de poște a municipiului București. În schimb, de la Direcția generală a vămilor, primim, chiar pe 3 mai, declarată Ziua internațională a libertății presei, o adresă semnată de dl. secretar de stat Mihai Pănzariu, adresă de unde aflăm mai multe lucruri instructive:

- Mai întîl că actul normativ după care funcționează vămile continuă să fie Regulamentul vamal, aprobat prin Decretul nr. 337/1981, așadar printr-un decret censușit;

- că expediția tipăriturilor este asimilată exportului de "curent electric și de mărfuri transportate prin conducte", cu alte cuvinte, că presa, electricitatea și țigările sînt totuna în viziunea Direcției Vămilor;

- că, în conformitate, cu același regulament censușit și care ar fi trebuit considerat căzut în desuetudine, persoanele juridice sînt în continuare obligate să depună declarații vamale pentru expedițiile de perioade în străinătate. Multă birocrație, discriminare între persoanele juridice și cele fizice, piedici în calea liberei circulații a ideilor și informațiilor - iată (s-ar părea) ce rezultă din adresa sosită de la Direcția vămilor, chiar astăzi, de Ziua internațională a libertății presei! (A.C.)

Radio Delta - "Drumul cel mai scurt către informație"

- F** ● emisiune pivot consacrată actualității
- O** ● oferă mesaje clare și inteligente create special pentru dvs.
- C**
- U** ● vă îndeamnă la acțiune prin informație
- S** ● de luni pînă vineri, între 7⁰⁰ și 10⁰⁰

"Drumul cel mai scurt către informație"

TIA SERBĂNESCU

Neobosita inventivitate

N-a fost o surpriză faptul că înaintea Paștelui Regele Mihai și-a exprimat dorința de a-l sărbători la Timișoara. Era a doua oară când - după Crăciunul lui 1992 - Regele a anunțat că dorește să aducă astfel un omagiu primului oraș al revoluției din 1989 și să se reculegă la mormintele nevinovaților uciși atunci. Dar n-a fost o surpriză nici faptul că vizita n-a mai avut loc. Deși de data aceasta corol boicotarelor din PRM și PSM care dădea tonul nenorocirii ce urma să i se întâmple bietului popor tulburat în țina sa de decenii nu s-a mai făcut auzit, toată lumea era convinsă că "nu-i dau drumul ăștia Regelui nici morți". Rostită în diferite variante, această atitudine confirmă nu numai faptul că deciziile autorităților române nu ajung perfect prezibile, dar și faptul că oficialii de azi nu ajung să fie numiți, ca și cei de ieri, printr-un pronume la fel de demonstrativ ca și procedeele lor: "ăștia". Cu ani în urmă, pe vremea când lui Ceaușescu i se ridicau plăcuțe pe stadioane și nu la Ghencea militar ca azi, o întimplare făcuse acoul lumii literare: în biroul unei redacții, într-o după amiază, un cunoscut poet s-a întreat cu voce tare: "Oare cît or mai fi făcut ăștia ceasul?". Sălășluia în această întrebare miezul convingerii că lipicioșii "ăștia" întorc pînă și acele ceasului cum vor. Și de data aceasta acele ceasului au fost răscuite la o oră ce-ar fi avut toate motivele să fi expirat. E adevărat că un dram de curiozitate tot mai există: oare ce-or mai născoci "ăștia" acum? Acum, după plenara (cum i-a zis dl. Iliescu) Crașna Montana, după votarea Convenției Europene a Drepturilor Omului, după ce Curtea de Apel a dat câștig de cauză primarului destituit, Nicolae Vrăbescu, spre a arăta cum, făcînd un abuz și apoi dregîndu-l, poți să treci drept justiția în persoană, acum cînd finantarea externă a fost deblocată și aleșii nației și consolidează dezastrul... După ce prima rundă a epuizat "pretențiile din oficiu" ale partidului conducător privind "respectarea ordinii constituționale" și a caracterului strict particular al vizitei regale, negociatorii oficiali au intrat în impas văzînd că toate "caprițurile" le-au fost acceptate. Faptul că din delegația guvernamentală care a emis comunicatul final a făcut parte procurorul general al republicii, dl. Vasile Manea Drăgulin, precum și generalul Dănescu de la Interne, arată că vizita regală a fost tratată ori ca o invazie militară, ori ca o misiune de capturare a unui personaj din cale-afară de primejios. Altmînteri, de cînd face parte dl. Manea Drăgulin din Guvern? Și de ce trebuia ca însuși procurorul general al republicii să hotărască viza pentru un "simplu cetățean"? Comedia contradicțiilor în care cad cu voluptate oficialii noștri cînd se înverșunează să-l numescă pe Rege "cetățeanul Mihai de Hohenzollern", în timp ce, în paralel, abuzează de "prințul Sturdza" și "prințul

Paul de România" (dînd adică ilegalității ce fură de la legitim), cînd folosesc formula "dl. ambasador Chebeleu" ca și atunci cînd acceptă (precum republicanul Petre Roman) uzanța de a fi numit în continuare la solemnități "prim-ministru" în virtutea faptului că și unul și celălalt au îndeplinit aceste funcții cîndva, nu mai merită subliniată pentru că e, oricum, în zadar. De unde nu e decentă, nici

Dumnezeu nu cere coerență. Așa încît echipajul de procurori a împins pretențiile impuse "cetățeanului Mihai" pînă la limita imposibilului, întrecînd toate prezențiile acceptabile care se așteptau la un refuz cinstit și sănătos, așa cum ne-a obișnuit dl. Iliescu. Dar se vede treaba că la așa un prestigiu internațional care se apropie încet-încet de cota la care ajunsese Ceaușescu pe la începutul deceniului, oficialii noștri și-au zis că nu le vine bine un refuz semnat de ei, dar le pică bine un refuz din partea Regelui pe care ei să-l poată regreta din adîncul Procuraturii generale. Dacă ar fi dat curs ofensivei guvernamentale, vizita Regelui s-ar fi transformat într-o glumă demnă de postul de radio Erevan: Nu la invitația Mitropolitului Banatului și a primarului Timișoarei, ci la invitația Guvernului; nu la Timișoara, ci la Sinaia, Voroneț și Curtea de Argeș; nu de vineri, ci de sîmbătă; nu Regele Mihai, ci cetățeanul Hohenzollern (care, după așteptările, nici nu există); și nu întîlnire cu populația, ci cu străjerii

oficiali. Regele ar fi urmat să fie nu un oaspete, ci un oșteac de lux (ca pe timpul guvernării Groza) plîmbat în cușcă poleită unde și cît vouă guvernatorii și înfășiat în companii dinainte stabilite. Să-dică mișcare. Pretextul invocat pentru acest soi de "libertate" prin care Regele urma să fie sechestrat de autorități a fost de o "nobilețe" strîngătoare la cer: securitatea oaspetelui. Nu prea se știe de cînd i-a lovit așa o grijă pe oficialii noștri pentru securitatea Regelui. Sub acest pretext ridicol a fost împiedicat să vină în 1 decembrie la Alba Iulia, sub același pretext i se propunea acum confiscarea vizitei. Ciudat motiv, mai cu seamă că, de fiecare dată, Regele Mihai a refuzat să-l ia în considerare, arătînd că nu are a se teme de nimeni. Probabil că furați de grija exagerată pentru propriile lor persoane, grija care-i face să umble cu escorte în care susedenie de mașini țuie pe Calea Victoriei ca pisicile în săpătămîna Brînzei, oficialii noștri și-or fi zis că e un motiv destul de plauzibil. Din aceeași grijă pentru "securitatea" și "imunitatea" deputatului român Ilie Ilăscu, frații de ideologie de peste Prut ai aleșilor și numiților noștri îi țîn ba în cușcă, ba în închisoare și-l chinuie ca pe hoții de cai, în timp ce Snegur se întîlnește cu Smirnov și semnează înțelegerea din care soarta lui Ilăscu lipsește cu totul. Din aceeași grijă pentru "imunitatea" lui Ilăscu, oficialii noștri nu scot o vorbă despre chinurile acestuia, pentru a nu interveni, nu-i așa, în treburile interne ale unei "alte" țări, pe care s-au grăbit - spre rușinea lor - s-o recunoască primii. S-au grăbit astfel să-și uite datoriile față de proprii frați, așa cum, cu fiecare piatră așezată în calea dorinței firești a Regelui de a veni în țara care este și a sa, cum este a noastră, a tuturor, nu fac altceva decît să se grăbească să uite istoria, adevărul și buna cuviință. Ținînd să aibă ultimul cuvînt, ca secretarul la ședințele de partid, Guvernul a mai emis un comunicat drept replică la mesajul de Paști al Regelui, un comunicat în care anunță că "e hotărît să trateze și pe viitor cererile sale în același mod", adică "pe baza unui angajament ferm că va respecta ordinea constituțională a României". Cel puțin, de data asta, a rostit și guvernul nostru un adevăr: e clar că așa vor face și de-acum încolo. Mai curioasă e pretenția cu respectarea ordinii constituționale. Culmea e că, pînă una-alta, cei care încalcă ordinea constituțională la fiecare pas sînt chiar ei. Nu mai departe, Legea pentru impozitul pe venitul agricol votată de dl. Năstase și partidul său a fost declarată neconstituțională de către Curtea Supremă de Justiție. Asta așa, ca un mic exemplu, dintre cele mai proaspete. Încît, ca o concluzie la sfîrșitul d-lui procuror de Manea negră de a apăra ordinea constituțională cu atîta foc și smoală, e cazul să ne întrebăm dacă, în aceeași ordine constituțională de idei, se va ocupa și de dl. Năstase-Casă-Albastră. Nu de alta, dar, conform anchetei din ziarul "Adevărul", domnia sa a învîrit vro patru locuințe după revoluție. Un adevărat harem locativ. Ar reieși, deci, că marea noastră republică a ajuns un mic emirat.

IOAN MUSLEA

În sfîrșit, tineretul clujean reacționează

Într-un Cluj "post-Caritas", bîntuit de accesele periodice de furie ale foștilor entuziaști (astăzi falși), lumea politică pare să refacă, în mic, un model care s-a dovedit atît de molipsitor la scara națională. Dacă - inițial - un oarecare domn Lancu, consilier municipal de sorginte liberală, a făcut sistematic jocul primăriei PUNR, oferindu-i pe tavă soluția unei majorități atît de necesare, nu demult am asistat la o adevărată lovitură de teatru, înregistrîndu-se - după știrea noastră - un vot de pomină și în consens total al UDMR împreună cu PUNR. Numai astfel s-au putut salva în ultima clipă planurile absurde ale băncii "Dacia Felix" (citiți PUNR & Vatra Românească) de a construi în parcul orașului - în condiții cel puțin dubioase - un mare centru de afaceri. Cercetătorul clujean Mihai Șerban a spus lucrurilor pe nume: "Sacrificarea cîndva a unei părți din parcul orașului am considerat-o drept un păcat al altor vremi, însă actualele proiecte ale municipalității depășesc ororile trecutului!". Din cîte s-a putut afla, votul UDMR a constituit condiția care le va fi permis maghiarilor să-și salveze o biserică aflată în construcție și ridicată în condiții la fel de tulburi și dubioase. Votul atît de bizar venea la scurtă vreme după un alt scandal în care principalii protagoniști n-au fost alții decît politicienii Adrian Moțu și Iustinian Petrescu (citiți din nou Vatra Românească & PUNR, dar și... "Dacia Felix"), care au exagerat, se pare, considerabil în privința legalității construirii unor asumptuoase vile personale pe niște terenuri cu un regim nu foarte limpede.

Dacă la toate acestea vom adăuga și atacurile furibunde la adresa rectorului Universității cluje, dl. Andrei Marga, acuzat de naționalism cum că ar fi prea rezervat și conciliant (a se citi, de fapt, prea din cale-afară de... european!), vom avea un tablou aproape complet al scenei politice din Cluj. Nu-i de mirare că într-o atmosferă atît de fistichie orice alegere sau opțiune devine o problemă aproape insolubilă pentru tinerii care mai cred că s-ar putea face ceva.

Răspunsul - superb - ni l-au dat ei înșiși, reacționînd în chip magistral, impresionant, la intențiile - vai! atît de prezicibile - ale primarului Funar. Afîndu-se că Primăria și-a propus **raderea** pur și simplu a unui străvechi parc pentru a mai înălța o statuie (prozatorul Alexandru Vlad zicea, pe bună dreptate, despre Cluj că are tot mai multe statui și tot mai puțini prieteni!), un grup de tineri făcînd parte din Centrul Ecologic Transilvania s-a instalat "cu arme și bagaje" în chiar mijlocul parcului amenințat, stringînd semnăturile cetățenilor încurajați și lămurii să ceară abandonarea proiectului.

În cîteva zile s-au adunat peste 20.000 de semnături, inițiativa inimicilor tineri culminînd cu un soi de **happening** care s-a desfășurat în ziua de marți 26 aprilie. Participarea inspirată și entuziasată a zeci de studenți și elevi - mai activi și mai plini de inițiativă fiind cei de la Arte plastice și Conservator - a transformat parcul într-o scenă improvizată a unei exemplare acțiuni civice. În ziua de miercuri 27 aprilie, o comisie de jurizare **ad hoc** avea să dea înapoi, votînd în unanimitate alegerea unui alt amplasament pentru statuie și renunțînd - prin urmare - să mai sacrifice parcul.

Este înțînă oară cînd Gheorghe Funar a pierdut o bătălie "pe teren propriu", avînd de înfruntat un adversar cu totul neașteptat: tineretul Clujului. În sfîrșit.

De ce e ineficientă Comisia anticorupție?

— Interviu cu IOAN GHISE, realizat de Oana Armeanu —

Dezvăluirile fostei conduceri a Gărzii Financiare din vara anului trecut privind implicarea unor înalți demnitari ai Guvernului în cazuri de corupție, soldate cu faimoasa audiere în plenul Parlamentului, în 30 august 1993; a generalului Florică, au dus la constituirea unei Comisii parlamentare de cercetare a cazurilor de corupție, careia i s-a fixat termenul de 31 decembrie 1993 pentru prezentarea raportului final în fața Parlamentului. Sesizările fiind de ordinul sutelor, Comisia s-a văzut pusă în fața unui volum de muncă urias, pe care nu a putut să-l încheie în limitele termenului fixat. De aceea, termenul de predare a fost amânat până la o dată neprecizată. Respectiv ponderea forțelor politice din Parlament (conform regulamentului Parlamentului, regulament cu vicii grave, cum se va vedea mai jos), Comisia este formată din 7 membri ai coaliției guvernamentale (4 din PDSR și cîte unul de la PUNR, PSM, PRM) și 6 ai Opoziției (cîte unul de la PNȚCD, PL-93, PAC, PD, PSDR, UDMR). Pentru că membrii coaliției guvernamentale și cei ai Opoziției nu au căzut de acord asupra cazurilor cercetate, ei au prezentat, în sesiunea parlamentară extraordinară din toamna anului trecut, două rapoarte preliminare paralele. De atunci, activitatea Comisiei a intrat într-un con de umbră. Dezvăluirilor care au zguduit opinia publică și au constituit subiectul favorit al presei independente luni de zile le-a urmat o tăcere nejustificată. Demnitarii acuzați de corupție nu numai că nu au fost acționați în justiție, dar nici măcar nu au fost eliberați din funcție. Sau, dacă au fost demisi, aceasta s-a făcut pe alte motive. Revista "22" și-a propus să readucă periodic în atenția cititorilor cazurile de corupție. În acest număr publicăm un interviu cu Ioan Ghișe, deputat PL-93, membru al Comisiei anticorupție.

Adevărul se stabilește prin vot

Care a fost modul de lucru al comisiei?

Raportul de 7-6 în comisie, cu 7 membri ai coaliției guvernamentale și 6 ai Opoziției (conform regulamentului Parlamentului, comisiile care se constituie trebuie să respecte ponderea parlamentară), și faptul că președintele comisiei este senatorul PDSR Romul Vonica fac ca majoritatea să-și impună punctul de vedere. Se ajunge ca prin vot să se stabilească adevărul. Ceea ce pentru noi este evident — de exemplu, în cazul lui Viorel Hrebenciuc, deturmare de fonduri —, pentru colegii noștri din coaliția majoritară este nesemnificativ. S-a ajuns să se supună la vot dacă o adresă semnată de Viorel Hrebenciuc, prin care indica primarului de Borsu căror societăți comerciale să li se atribuie spații cu prioritate, e document relevant sau nu. Pentru ei nu este relevant, pentru noi însă este. După un an de zile, după ce noi am făcut repetate cereri de a fi audiat primul-ministru, pentru că acesta deține multe din informațiile necesare comisiei și, în unele cazuri, chiar poartă răspunderea politică pentru cazurile respective (de exemplu Petromin), el n-a fost audiat prin refuzul sistematic al reprezentanților partidelor din coaliția guvernamentală.

Pe de altă parte, marea masă a informațiilor, așa putea spune totalitatea informațiilor, au fost centralizate de președintele comisiei, care, încălcând regulamentul, a reținut cele mai importante documente, în care membrii cabinetului Văcăroiu sînt implicați în marile cazuri de corupție. În biroul lui sînt două dulapuri de dosare cu informații care n-au fost înregistrate la comisie. Am semnalat acest lucru în sesiunea parlamentară de toamnă, cînd a fost ședința comună a Camerei și Senatului. Întorcîndu-mă la sediul comisiei, de unde voiam să aduc niște documente, am găsit-o pe secretara comisiei înregistrînd un metru de dosare care pînă la acea zi nu-i fuseseră date de președintele comisiei. Multe dintre ele veniseră de cîteva luni și stătuseră în biroul președintelui. Noi, ceilalți membri ai comisiei, am întocmit raportul preliminar de la finele lui august '93 fără să cunoaștem aceste documente. La data întocmirii raportului final am constatat, de asemenea, că pentru o serie de afirmații pe care președintele comisiei le face în raport nu are documente care să le susțină. Sau, în alte cazuri, se bazează pe niște anonime — pe care scrie că ar fi note informative — nesemnate, neștampliate, nedatate, fără acte de instituție. Cînd l-am întrebat de unde provin, ne-a zis fie că de la IGP, fie de la Guvern. Am constatat astfel că există un circuit paralel al informației: pe de o parte, unele informații de care avem cunoștință toți membrii comisiei, pentru că ele se referă la cazuri puțin semnificative; pe de altă parte, informații care vin exclusiv la președinte.

Nu există totuși nici o posibilitate de a coopera cu coaliția majoritară în cadrul comisiei?

Multă lume își face iluzia că, situația corupției fiind o chestiune de interes național, putem să facem cu toții corp comun. Asta e o iluzie. Interesul politic îl face pe membrii coaliției guvernamentale să nu recunoască faptul că unii dintre ministrii lor sînt vinovați. De exemplu, a fost schimbat George Ioan Dănescu din funcția de ministru de Interne. A recunoscut cineva din partea Executivului că a fost schimbat pentru neglijență în serviciu? Va fi schimbat după o perioadă de timp, cred eu, Ioan Ghișe. Sînt sigur că la vremea respectivă nu se va spune că e schimbat din cauza implicării lui în marile cazuri de corupție. În anumite cazuri, de regulă cele mai puțin semnificative (directori, funcționari de

stat cu funcții minore etc.), colegii din coaliția guvernamentală sînt de acord cu noi. În clipa cînd implicarea ajunge la nivelul secretarilor de stat sau al ministrilor, colegii noștri din partidele coaliției majoritare nu mai sînt dispuși să recunoască vinovăția acestor oameni.

Ce dovezi există împotriva ministrului Agriculturii?

Ministrul Agriculturii, Ion Oancea, a luat ilegal 10 hectare de pămînt într-o comună, la fel ca și secretarul de stat Constantin Ignat, în timp ce 300 de săteni au rămas fără pămînt. Legea fondului funciar stabilește că, acolo unde rămîne pămînt la dispoziția localității, se pot atribui suprafețe de teren aceluia care solicită. Or, țărănii din sat n-au primit pămînt, în schimb ministrul Agriculturii a primit 10 hectare, el nelocuind acolo.

Ce rost are atunci, din punctul de vedere al Opoziției, o astfel de comisie, care funcționează pe baza unei dictaturi a majorității?

Eficiența acestor comisii este aceea că ele aduc în lumină, într-un mod oficial, cazurile cercetate. Comisia parlamentară de anchetă este abilitată să ceară documente pe care alte instituții ale statului nu le pot cere. Nu există nici o instituție care să fi putut audia ministri, directori de instituții de stat, alți membri ai Executivului, care să facă anchete de o așa largă cuprindere.

Președintele comisiei a încercat implicarea unor lideri PD

De ce a întîrziat atît de mult redactarea raportului final?

Raportul final nu s-a putut întocmi din cauza minciunilor pe care le-a scris în raport președintele comisiei și pentru care a trebuit să pună pe masă documente. Neavînd documente, s-a intrat într-o continuă tergiversare și tocure a nervilor, în care noi ceream să ne aducă documente, el zicea că o să ne dea. De aceea, cei din Opoziție am făcut un raport paralel. Dacă nu ni se includ punctele de vedere în raportul final, vom depune un raport paralel.

El voiau, de pildă, să nu includem deloc cazul Amara. Acolo este o amestecătură de interese între prefectul județului, primar, directorii unor societăți comerciale, șeful SRI, secretari de stat din Departamentul administrației publice locale, care și-au făcut case acolo. Cînd au văzut că nu pot să ne scoată din raport cazul, au făcut și ei un punct de vedere, în care nu sînt pomeniți, deși există documente. Zimbreșteanu Anghel din Departamentul administrației publice locale București și Cerbușanu Sava, șeful SRI Ialomița.

Este adevărat că au avut loc negocieri între PD și PDSR pentru trecerea reciprocă sub tăcere a unor cazuri de corupție din actualul guvern, respectiv din guvernul Roman?

După cîte cunoaștem noi, nu există la un moment dat negocieri între PDSR și PD. S-a constatat că în partea de raport pe care a scris-o președintele comisiei și la care colegii lui din coaliția majoritară se asociază necondiționat s-a urmărit cu insistență menționarea unor lideri din Opoziție, indiferent că există sau nu probe pentru implicarea lor. În cele mai multe cazuri nu existau probe. Și multe din afirmațiile președintelui se făceau pe baza unor note informative sau anonime, și atunci sigur că fișele și au amenințat că, dacă se fac astfel de afirmații în raport, ei vor întreprinde negocierile de la vîrfurile partidelor. Ei au cerut să se scoată acele părți din raport pe care le-a scris Vonica și pentru care nu există dovezi. Simpla înțelegere a unor poezii despre faptul că s-au purtat negocieri în cazul

TAROM-ului pentru a atrage investitori străini nu e dovadă de vinovăție pentru Petre Roman. Președintele comisiei a fost pus pînă la urmă în situația de a scoate din raport o serie de acuze pentru că nu aveau probe. Unii dintre membrii comisiei, și în mod special senatorul Rizeșcu de la PDSR și deputatul Gătan, au avut poziții principale, ei cerînd ca în raport să se facă menționări numai dacă există documente probatoare. Deci multe din minciunile pe care Vonica a încercat să le treacă în raport a trebuit să le scoată, pentru că acești doi membri ai comisiei au cerut să fie probate. Este un lucru onorabil pentru ei.

În opinia mea, o astfel de comisie ar fi eficientă dacă ea ar fi constituită exclusiv din membri ai Opoziției parlamentare. După redactarea raportului final ar urma ca justiția să se pronunțe dacă într-adevăr ceea ce scrie în raport sînt fapte ce trebuie sancționate sau nu. Dacă nu ar fi adevăratele menționate în raport, cei care le-au scris ar suporta oprobriul public.

Cu ce imagine ați rămas după o activitate de mai bine de un an în cadrul Comisiei anticorupție?

După activitatea noastră de un an, s-au desprins cîteva idei esențiale. Fenomenul de corupție s-a generalizat la nivelul întregii societăți, în orice domeniu — social, economic, politic. Puterea judecătorească nu-și îndeplinește rolul, fiind subordonată puterii politice. Cu o consecință, funcționarii de stat care încalcă legea, abuzînd de funcția lor, sînt sancționați sau nu pentru această încălcare după cum sînt susținuți de către puterea politică. Există destule cazuri cînd magistrați corecți și bine pregătiți profesional își fac conștiința datorită și sînt imparțiali. În marile cazuri de corupție însă, situația de imparțialitate a justiției nu se regăsește. Pe de altă parte, zi de zi se petrece un transfer de capital al statului în capital privat prin încălcarea legii. Cei mai mari beneficiarii ai acestei situații sînt foștii potentai ai regimului comunist și actualii susținători ai puterii politice. Marea masă a cetățenilor va trăi o sărăcie lucie, și un număr redus de persoane, îmbogățite rapid și ilegal, vor controla prin forța lor economică justiția, economia, politica. Este vital pentru viitorul țării ca responsabilii politici e' astăzi să intervină pe cît posibil pentru corectarea acestei situații. Articolul 80, alineatul 2 din Constituție spune că președintele României veghează la buna funcționare a autorității publice. Prin urmare, revine, înainte de toate, președintelui României rolul de a interveni pentru intrarea în legalitate și pentru ca puterea judecătorească să devină cu adevărat putere independentă în stat.

Vi se pare mulțumitor rezultatul activității acestei comisii?

Foarte multă lume este dezamăgită de acest rezultat. Cît timp justiția este sub influența puterii politice, nu avem ce să facem. Dacă lucrurile converg spre vîrfurile puterii politice, atunci cine răspunde de toate acestea?

Incertitudini la venituri, nefericite certitudini la cheltuieli

Multe se pot spune despre proiectul de buget pe 1994 înaintat de Guvernul Parlamentului spre aprobare. Dar probabil că, înainte de toate, este o încercare de a păcăli într-un fel pe toată lumea: populația, opoziția politică și chiar (prin autoamăgire) pe înșiși susținătorii parlamentari.

Guvernul, încă din prezentarea făcută proiectului de buget de către ministrul de Finanțe, caută a ne convinge că se pornește de la premise favorabile, altele decât în realitate. Astfel, este repusă pe tapet teza scumpă actualului Executiv cu privire la oprirea declinului producției deja din 1993. Ceea ce pare a fi mai degrabă o măsură statistică decât un fapt concret. FMI, de pildă, evaluează pentru anul respectiv o scădere a produsului intern brut (PIB) cu 2,5% și nu o ușoară creștere, precum statisticile guvernamentale oficiale. Iar noi trebuie să fim mulțumiți că nu se dă crezare Guvernului, căci dacă ar fi fost cum pretinde acesta ar însemna că, în lipsa bine cunoscută a oricărei restrucțiuni în economia reală, a fost vorba de o reactivare a industriilor falimentare pe cheltuiala noastră, a tuturor.

Ni se spune de asemenea că s-ar fi reluat activitatea investițională. Deși, în afara investițiilor vizibile și invizibile pentru desfășurarea Forumului Crana Montana - făcute de altfel în contul bugetului pe 1994 încă în proiect -, o înviurare a acestei activități nu se constată citugi de puțin. Și ni se mai menționează că, grație măsurilor Executivului, reforma a înaintat în România. Într-o exemplificare, aceeași enumerare searbădă a retragerii subvențiilor, introducerii TVA și liberalizării adaosului comercial care, trebuind realizate mult anterior, nu reprezentau oricum pași noi pe calea reformei. În schimb, culmea ridicolului, nici un cuvânt nu este rezervat relativei stabilizării macroeconomice, obținută numai ca urmare a cerințelor și presiunilor FMI. Dimpotrivă, unele elemente-cheie ale acesteia - precum dobânzile reale pozitive, care, alături de încetarea emisiunilor monetare fără acoperire, nu contribuie la stoparea devalorizării cursului leului - sînt prezentate într-o lumină mai degrabă defavorabilă, ca un obstacol în calea eforturilor Guvernului de redresare a economiei.

Dar poate cea mai găonată este încercarea de a arăta că, sub mandatul Văcăreșu, plină și inflația ar fi scăzut, deși, știe și simte toată lumea, aceasta a fost ruinătoare. Dacă am scădea efectele inflaționiste ale retragerii subvențiilor, introducerii TVA și liberalizării adaosului comercial - pretinde Guvernul -, inflația proprie-zis generată în 1993 n-ar fi fost de peste 350%, ci aproape de două ori mai mică și deci sub nivelul din anii anteriori! Să recunoaștem că în materie de balverne diversioniste Guvernul este tare inventiv!

Premise discutabile pentru un optimism nerealist

Insistența asupra succeselor economice guvernamentale din 1993 ca premise favorabile - indiferent dacă reale sau nu - pentru 1994 are de fapt scopul de a face cât de cât credibile proiecțiile guvernamentale, economice și bugetare, pe anul în curs. Cînd, din păcate, atîtea dintre acestea n-au nici un teșel, ba, prin optimismul lor, ca să spunem așa, unele fiind chiar hazardate bine de tot. Se prognozează continuarea și întărirea redresării, respectiv o creștere a PIB de 1,5% și a producției industriale cu 2%. Mai mult, se are în vedere o sporire a salariilor reale. Nu ni se spune cu cit în fundamentarea bugetului, dar din programul guvernamental pe 1994 aflăm că ar fi vorba de 15-20%! Proiecție pur și simplu hazlie! Pe aceste cu totul discutabile supozitii este așezat însă întregul buget. Astfel, ar urma ca veniturile bugetare provenind din impozitele pe salarii să crească doar în măsura sporirii salariilor și nu cumva pe seama intensității impozitării. Iar contribuția impozitelor pe salarii în totalul veniturilor bugetare chiar ar scădea, ca rezultat al creșterii mult accelerate a contribuției impozitelor pe profit și impozitelor indirecte (adică a TVA, accizelor și taxelor vamale), toate legate tocmai de prezumtiva și indolentă relaxare a activității economice. Ne va fi atât de bine în 1994 încît, după cum ne anunță proiectul de buget, ne așteptăm o scădere a fiscalității, de la 31,6% din PIB în 1993 la 30,9% în 1994.

Pe linia absenței unei considerații minime față de legiutor, proiectul de buget nu dă nici o relație cifrică asupra valorilor PIB în 1993 și 1994, pe baza cărora s-au calculat aceste grade de fiscalitate,

și, bineînțeles, nu se suflă o vorbă despre modul în care s-au făcut evaluările PIB-ului. Derivind cifrele din calcule pe baza veniturilor bugetare, constatăm că Guvernul evaluează PIB pe 1993 la circa: 20.600 miliarde lei, iar pe cel din 1994 la aproximativ 53.650 miliarde lei. Ceea ce, ținînd cont de creșterea reală de 1,5% avută în vedere, înseamnă că Guvernul însuși prevede o inflație de peste 160% (sau indice 250%). În nici o legătură cu cea de numai 75% (sau indice 175%), cu care același Guvern se laudă pentru anul în curs la nivelul prețurilor de consum. Această prăpastie este atât de mare încît pune sub semnul întrebării seriozitatea tuturor celorlalte cifre, de la cele care ne anunță scăderea fiscalității la cele care ne blagoslovesc cu diminuarea relativă a intensității impozitării salariilor.

Practica bugetară a anilor trecuți a dovedit că, în condițiile slabei activități economice, Executivul a mărit tocmai presiunea impozitării salariilor, spre a compensa neîncasările din impozitele legate de pulsul activității economice, adică cele pe profit și pe circulația mărfurilor. De altfel, într-o perioadă de inflație bulversantă, cum a fost pînă acum și cum se pregătează și pentru 1994, incertitudinile constituie singura certitudine, iar cifrele bugetare pot fi doar orientative. Onest este însă de a se menționa acest lucru fără echivoc, în locul unor promisiuni care se vor promisiuni, dar care sînt dubioase tocmai prin faptul că nu au nici o acoperire.

O monedă a austerității cu valori diferite

Astfel, o netă contradicție caracterizează proiectul de buget. În timp ce toate proiecțiile din capitolul venituri, ce anunță tendințe, în fond, salutare, stau integral sub semnul îndoielilor, tot ceea ce se pregătează delor fericit capitolul de cheltuieli constituie, din păcate, o strictă certitudine, prin caracterul limitat al resurselor și opțiunile deja tranșate și greu de returnat ale Executivului și partidului de guvernămînt. Precaritatea resurselor lasă toate sectoarele beneficiare de alocații bugetare cu cereri, probabil exprimate minimal necesar, nesocotite. Dar, sectorial, moneda austerității se dovedește a avea valori extrem de diferite. Pe baza unor sporuri mult peste medie, Apărarea Națională și Ordinea Publică se bucură de un tratament privilegiat. Împreună cu cheltuielile pentru autorități publice, ponderea lor în total ar urma să crească de la 19,7% la aproape 22%. Și, desigur, motivații politice și de interes național există. Numai că severe frustrări încearcă astfel învățămîntul, sănătatea,

RALUCA STROE-BRUMARIU

Legea bugetului de stat (I)

Proiectul de buget pe 1994 ar urma să intre în dezbaterile Parlamentului în decursul acestei săptămîni. El a fost discutat și avizat de comisiile permanente ale Senatului și Camerei Deputaților, comisiile de cultură, învățămînt și sănătate, solicitînd Guvernului suplimentarea fondurilor pentru aceste domenii, ale căror bugete cresc, conform proiectului din acest an, sub rata inflației. Comisia pentru sănătate, de pildă, a cerut suplimentarea bugetului alocat sănătății cu 1.000 miliarde lei, ceea ce ar echivala cu 8% din produsul intern brut (procent similar cu cel acordat în Albania), iar comisia de învățămînt a cerut și ea suplimentarea bugetului alocat acestui sector la 5 procente în loc de 2,16, cum este prevăzut în proiectul bugetului de stat. Dacă ministrul de resort s-au declarat de acord în principiu cu aceste suplimentări, Florin Georgescu, ministrul Finanțelor, a anunțat că nu intenționează să modifice nimic din structura actualului proiect.

Iată ce prevede în linii mari proiectul: bugetul de stat pe 1994 stabilește o sumă de 9.870,1 miliarde lei venituri, 11.748,5 miliarde lei cheltuieli, deci cu un deficit de 1.878,4 miliarde lei. În cadrul veniturilor curente, veniturile fiscale sînt calculate la 9.650,4 miliarde lei, din care 4.606,1 miliarde lei reprezintă impozitele directe, restul de 5.044,3 miliarde lei fiind impozitele indirecte. Impozitele directe se constituie în principal din impozitul pe profit, în sumă de 2.071 miliarde lei, și impozitul pe salarii, de 2.476 miliarde lei. În cadrul impozitelor indirecte, TVA, accizele, impozitul pe circulația mărfurilor și impozitul pe țitelul din producția internă și gazele naturale sînt stabilite la suma de 4.332,3 miliarde lei, iar taxele vamale se ridică la

cultura, care își vîd redus masiv accesul la resursele bugetare, alocațiile pentru acestea urmînd să crească nu numai mult sub medie, ci și mult sub rata inflației. Ponderea cheltuielilor social-culturale va coborî de la 30,6% în 1993 la 27,4% în 1994. Nici cheltuielile pentru activități economice nu au o soartă mai bună: de la 36,5% la 32,2%. Deși un aspect structural demn de salutat în acest domeniu este majorarea nu numai absolută dar și procentuală (de la 10,6% la 14,8% din total) a alocațiilor pentru investiții (destinate îndeosebi energeticii și transporturilor), precum și a celor pentru stimularea exporturilor și sprijinirea agriculturii. Prin comparație cu nota aprîpă generală de restrîngere a cheltuielilor bugetare, creșterea, fără exagerare, fabuloasă (de peste 3,4 ori, oricum cea mai mare ce se va înregistra) a cheltuielilor pentru autorități publice se află în totală contradicție cu precaritatea resurselor. 12 miliarde lei alocații pentru Senat, 50 pentru Camera Deputaților, 22 pentru Guvern și 337 pentru ministere și alte organe centrale - în total 600 miliarde lei - sînt pur și simplu sfidări la adresa unui buget despre care se afirmă - și este - de austeritate.

Constringerile finanțării

Pe o parte din cheltuielile prevăzute nu se poate conta cu siguranță, în măsura în care FMI condiționează derularea creditării externe nu numai de depășirea unei anumite limite a deficitului bugetar (3,5% din PIB), dar și de finanțarea neinflaționistă a acestuia, adică nu prin emisiuni monetare fără acoperire. Execuția proprie-zisă a ansamblului de cheltuieli prevăzute este legată de îndeplinirea acestor criterii. Finanțarea neinflaționistă este incertă. Grosul - 1.000 miliarde lei - ar urma să fie acoperit de emisiuni în lei în contul unor credite externe de circa 500-600 milioane dolari, căci cursul valutar avut în vedere nu este deconspirat. Restul de 880 miliarde lei ar avea ca sursă de finanțare împrumuturi publice. Cine va cumpăra titlurile de valoare cu dobîndă emise de stat ca împrumuturi publice nu se știe. Datoria publică - modalitate larg utilizată în toate economiile de piață pentru mobilizarea și activizarea unor fonduri disponibile - nu funcționează încă la noi datorită credibilității reduse a statului ca plătitor. Din start, proiectul nu respectă, din păcate, nici regula necrisă a datoriei publice ca deficitul bugetar să nu depășească angajamentele statului în materie de cheltuieli de capital, adică deficitul și deci apelul la împrumuturi publice să existe numai pentru investiții și nu pentru consum. Ceea ce nu este cazul, deficitul prevăzut depășind cu peste 400 miliarde lei proiectele investiționale finanțate de buget. Oricum, fără respectarea condițiilor de finanțare a deficitului, singura modalitate de efectuare a ansamblului cheltuielilor prevăzute este recurgerea la emisiuni monetare fără acoperire, cu prețul unei inflații încă și mai accentuate decât cea la care trebuie să ne așteptăm prin înșeși prevederile din buget.

846,1 miliarde lei. Veniturile nefiscale urmează să fie de 214,2 miliarde lei și, conform proiectului, ele vor proveni în special din vîrsămînte din profitul BNR (87,9 miliarde lei) și al regiilor autonome (25 miliarde lei).

În ce privește capitolul cheltuielilor bugetului, acestea se situează la 11.748,5 miliarde lei, majoritatea constituind cheltuieli curente. Astfel, cheltuielile pentru acțiunile social-culturale cu finanțare de la buget sînt stabilite la suma de 3.221,1 miliarde lei, din care aproape 2.000 miliarde lei reprezintă cheltuielile pentru personal, 374,2 miliarde materialele și serviciile, și numai 134,3 miliarde lei pentru cheltuieli de capital. Pentru învățămînt, suma stabilită este de 1.343,2 miliarde lei, din care peste 1.000 miliarde reprezintă cheltuieli de personal. Bugetul alocat sănătății este de 1.019,9 miliarde lei, din care 800 miliarde lei cheltuieli de personal. Bugetul culturii este prevăzut a se ridica la suma de 82,2 miliarde lei. Ministerul Tineretului și Sportului ar urma să primescă 32,2 miliarde lei, MAPN - 1.260,3 miliarde lei, MI - 711,5 miliarde lei, SRJ - 83,3 miliarde lei. Cheltuielile pentru gospodăria comunală și locuințe sînt stabilite la 149,3 miliarde lei. Deficitul bugetar pentru 1994 este prevăzut a fi de 1.878,4 miliarde lei, ceea ce reprezintă 3,5% din PIB-ul estimat pe acest an. Pentru acoperirea acestui deficit, se arată în proiect, vor fi folosite surse de acoperire neinflaționiste. Astfel, din totalul deficitului, 878,4 miliarde lei ar urma să provină din împrumuturi interne de pe piața de capital, iar 1.000 miliarde lei vor reprezenta echivalentul în lei al creditelor externe guvernamentale din cadrul programului de finanțare cuprins în Memorandum.

"La noi privatizarea nu are caracter activ"

Rodica Palade: Spuneți-mi, domnule ministru Coșea, ce-ați mai pictat în ultima vreme?

Mircea Coșea: N-am mai pictat din august '91.

R.P.: De ce?

M.C.: N-am mai avut timp. Ultimul tablou e aici, l-am pus ca să nu uit că mai pictam altădată, dar nu mai am timp. Parcă nici răbdare nu mai am, parcă mă atrage altceva acum. Sunt atât de obsedat de ce fac, că nu mă mai recreez decât citind tot despre privatizare.

Andrei Cornea: Pictați reforma acum.

M.C.: Ar fi bine, dar, deocamdată, este doar crochiu.

R.P.: Acum două săptămâni, într-un interviu acordat de dl. Mugur Isărescu revistei noastre, dînsul spunea că Banca și-a făcut datoria: problemele legate de politica monetară și de politica fiscală au fost rezolvate. Acum este absolut necesar să se facă privatizarea și restructurarea. Ce părere aveți despre acest lucru?

M.C.: Banca și-a făcut datoria, dar, așa cum o spuneți dvs., în contextul interviului d-lui Mugur Isărescu, apare puțin cam ca o replică din Othello. Nu înseamnă că Banca trebuie să dispară pentru că și-a făcut datoria. Mai mult decât atât: Banca și-a făcut datoria pentru că întreaga economie a ajutat-o să-și facă datoria. Banca în sine n-ar fi făcut niciodată nimic dacă procesele de disciplinare a agenților economici n-ar fi avansat, ca, dealtfel, și restructurarea, privatizarea. Eu cred că avem posibilități mai mari acum de a face restructurare și privatizare pentru că s-au clarificat anumite echilibre macroeconomice, în primul rînd cele legate de rata de schimb. Or, investițiile străine și în mare parte evaluările activelor au avut mult de suferit datorită neclarităților din politica de schimb valutar. Din punct de vedere însă al condițiilor impuse de Banca Mondială și Fondul Monetar, atât ritmul privatizării cit și al restructurării sînt acceptate, sînt corecte. Asta nu înseamnă că eu sînt mulțumit, eu aș vrea ca totul să fie făcut în foarte scurt timp. Dificultățile de parcurs sînt foarte mari și greu de prevăzut cîteodată. Apar blocaje din ce în ce mai mari din partea verigii intermediare care, în accepțiunea mea, este întreprinderea propriu-zisă, adică cea care se află între Consiliul pentru reformă și FPP sau FPS. La noi, privatizarea nu are un caracter activ, așa cum s-a întîmplat în alte țări, în primul rînd în fosta RDG. La noi procesul a început printr-o voință a celui care trebuie să fie privatizat, deci întreprinderea, sau agentul economic. În ultima perioadă observăm un mai mic apetit de privatizare din partea întreprinderii. În primul rînd este o binecunoscută rezistență din partea personalului din conducere, pe care acum îl numim personal managerial. Rezistența vine din teama acestui personal de a-și pierde poziția, sau pur și simplu teama de a intra într-un

sistem de criterii de performanță mai mari impuse de proprietar. În al doilea rînd, apare o reacție negativă și din partea muncitorilor sau a salariaților, pentru că din păcate au apărut unele exemple de privatizare cu o rezonanță foarte neplăcută la nivelul populației. În sfîrșit, mai apare tentația de natură populistă la foarte multe colective, alimentația de anumite idei sau păreri venite din sfera politicului, de a cere facilități de privatizare, adică de a înțelege privatizarea ca fiind un cadou pe care statul trebuie să-l facă salariaților. (Vezi metoda MEBO, cu facilități de creditare, cu dobînzii mici, cu vacanțe de plată foarte lungi). Și, în sfîrșit, mai există rezistență și datorită foarte complicatului sistem de privatizare pe care noi îl avem. Sînt foarte multe reacții negative acum, venite la nivelul teritoriului, prin neînțelegerea anumitor aspecte ale privatizării. În primul rînd, neînțelegerea modului cum ar trebui să fie făcută reevaluarea, neînțelegerea raportului dintre FPP și FPS, și mai ales pornind de la neînțelegerea locului pe care ar trebui să-l ocupe într-un sistem de privatizare mai larg raportul dintre conducerea unității și salariați. Acest raport se vrea, în unele cazuri, foarte de familie, adică se doarește, în baza metodei MEBO, o întreprindere privatizată în care salariații s-au deținut un fel de membru al familiei, în sensul că el fiind acționar, nu va fi niciodată nici dat afară, nici supus unor sancțiuni, nici obligat să lucreze mai bine sau mai repede.

Rezistențele față de reformă nu tîin de ideologie

A.C.: Domnule ministru, spuneți că una dintre rezistențe vine de sus, de la nivelul conducerii întreprinderilor. Aceste rezistențe au vreo legătură și cu anumite interese politice, și cu anumite interese ideologice? E vorba aici de faimosul "a treia cale", care încearcă să afe un fel de mijloc între socialism și capitalism?

M.C.: Eu sînt un adversar declarat al unor astfel de abordări. În acest caz am putea ajunge și la concluzia că există o rezistență mare împotriva privatizării pe motive politice și din partea organelor locale, a primarilor, care sînt toți în afara partidului de guvernămînt și care aduc mari prejudicii privatizării prin blocarea titlurilor de proprietate asupra terenurilor și prin birocrăția excesivă pe care au dezvoltat-o. Eu nu neg faptul că există interese politice și ideologice, dar părerea mea este că astăzi, acum, în România, nici o ideologie nu e atât de puternică încît să acopere interesul economic, la nivel de grup sau de individ. Eu pun această rezistență pe seama intereselor economice, materiale, personale. Cred că anumite persoane ajunse în funcții de conducere la nivel de întreprindere sînt mai puțin interesate în privatizare pentru că ele au deja un interes economic bine conturat în menținerea întreprinderii în care lucrează într-un sistem de stat, adică un sistem mai mult sau mai

MIRCEA COȘEA

Refor

- Interviu cu

putin subvenționat direct sau indirect, care poate aduce avantaje foarte mari unor întreprinderi particulare dezvoltate în paralel.

"Nu pot să spun că știu ce se întîmplă în partid"

R.P.: Dvs. de ce ați intrat în partid, în partidul de guvernămînt? Ce avantaje ați avut?

M.C.: N-am avut nici avantaje, nici dezavantaje personale. Motivația mea a fost legată de ceea ce fac acum. Adică încercînd să fac un lucru destul de complicat și destul de riscant, acela de a fi președintele unui consiliu pentru reformă într-o astfel de perioadă, am încercat inițial să acționez numai din poziția unui tehnician, dar foarte curînd mi-am dat seama că e total utopic. Trebuie, din acest punct de vedere, să existe o voință politică, ceea ce te obligă să fi parte dintr-un grup politic, iar prezenta mea în Guvern nu putea să fie explicată decât prin aderența la partidul de guvernămînt. Sînt din ce în ce mai mult convins că reforma nu poate fi făcută decât cu implicare politică.

R.P.: Spuneți-mi, domnule ministru, sinteza ascultat în partid? Au înțeles că sînt mai multe aripi, de cine sintezați mai apropiat?

M.C.: Nu pot să spun că știu ce se întîmplă în partid, pentru că nu am avut privilegiul să asist la ședințele Colegiului director. Nu știu dacă există păreri opuse sau divergente. Le citesc și eu prin ziare, dar nu știu cît de corect sînt redade. Ceea ce știu este că am fost invitat în mai multe rînduri în fața grupului parlamentar PDSR pentru a-mi explica poziția în legătură cu atitudinile luate - cum a fost, de pildă, opoziția mea la legea MEBO. Pînă în momentul de față pot să vă spun că am avut audiență și că am fost înțeles și sprijinit. Dar este evident faptul că membrii acestui partid la nivel parlamentar ar fi interesați să cunoască mai mult din ideile sau din principiile Consiliului pentru reformă, și bănuiesc că probabil și sprijinul meu politic ar fi mai mare dacă am putea să facem o legătură mai directă.

Deficitara legătură cu publicul

A.C.: Spuneți și înainte că rezistențe vin și de la bază și foarte multă lume este neplăcut impresionată de puțina campanie publicitară. În domeniile importante. Relația cu presa nu este prea bună, conferințele de presă ale purtătorului de cuvînt sînt în general amoste. Chiar aici am constatat, cu totul întîmplat, venind la dvs., că s-au făcut reduceri la abonamentele de ziare. Nu credeți că atunci cînd cotidianul "Vocea României" este tipărit în pierdere, ar merita mică abonamente la alte ziare să se facă?

M.C.: A fost o perioadă din cîteva zile cînd s-a discutat problema abonamentelor, dar s-a hotărît ca toate abonamentele să fie menținute pentru că e nevoie de informare. Legătura cu publicul este deficitară. Eu am insistat de foarte multe ori și am încercat să fac concret o astfel de legătură cu publicul, lucru pe care îl consider esențial pentru mersul reformei. Sînt convins că foarte multe lucruri nu se cunosc sau nu se înțeleg din lipsa de explicitare. Din păcate, nu e atât de simplu. Din păcate, foarte multe interviuri pe care le dăm sînt răstălmăcite sau rupte din context. Cu rea voință sau bunăvoință, nu știu, dar eu am avut multe neezuri... Unul sau două cuvinte dintr-o frază nu fost lipite la altele și a ieșit altceva.

R.P.: De exemplu, săptămîna trecută ați avut un interviu pentru "Europa liberă", el a apărut și în "România liberă". Pe tema Forumului Crans Montana. La o zi sau două, pe postul de radio ați dezbătut acest interviu. Ce s-a întîmplat de fapt?

M.C.: Cel care mi-a luat interviul a transformat propriile sale întrebări în răspunsuri

le mele. În al doilea rând, probabil fără premeditație, a manifestat o voință de a se face înțeles în Forum Crans Montana. Trebuie să fie, puțin pe care nu sînt sigur că va fi afirmat și în Crans Montana și-a rostit". Este afirmativ mi-a luat interviu totuși altul. Cuvîntul integral, a fost a lui, din care s-a creat o diversivă în discursul total. Înăz ceea ce nu dispunem de un transcript, în seara la Televiziune.

A.C.: Asta se face

M.C.: Este vechi

Opoziție, cum că T și emite pentru Put de greu să poți să Singura posibilă reporter care își face bește 40 de minute. N-a fost niciodată, ziune pentru a veni zenta ceva.

R.P.: Dar conferințele de formale, de ce sînt atât de perfectă?

M.C.: Nu știu și n-am asistat niciodată. De obicei, e în timpul ședințelor dințele de Guvern și s-a trebuie să fie în oră, deci nu știu ce

"Am fost tratat cu prea multă

A.C.: Mai e un lucru amintit: noi avem e mulți Stoiljan...

R.P.: Conferințele mai substanțiale, la lor, cu purtătorul de vorbă, e impecabilă.

M.C.: Trebuie să n-o cunosc. E adresată invitat la o ceapun ce am vorbit.

R.P.: Dar dvs. a presă? Care este po

M.C.: În genero o persoană cu pre

R.P.: Dar este v

portant, este vorba d

țirare, restructurarea.

M.C.: De o luni ziunii o emisiune; obligat să o tîin sîr

re să se numească "turor", ca să pot

este, cur' a fi. Sî am această emisiu

ma la răscruce

lizat de Rodica Palade și Andrei Cornea -

...rind, s-au amestecat, fără bună intenție, două... un seminar ONU care... un seminar Davos. Deci... să apură că acest... nu este ceea ce ar... în gura mea lucruri... dată. Spre exam... e clar, niciodată... în-am știut că Forumul... Forumul cu "bani... sută la sută a celui... iar răspunsul meu a... corut să se dea intera... numai a doua parte... înțeles ceva, dar ori... pe care eu o consider... compromiterii mele... spun este că luze... pentru a fi foarte... al că pătrundem foarte

...a surdime.
...idee a dvs.: a celor din... vizionarea este a Puterii... dar este extraordinar... strănzi la Televiziune... este să fi invitat de un... show-ul său, adică vor... ție și îi dă 5 minute... să merg la Televi... singur, pentru a pro...

...le de presă de ce sint atât... toate într-o limbă de lemn

...ci nu pot să le comentez... la ele, nu știu ce se in... forțate de presă au loc... Guvern, pentru că se... rezază foarte mult și pre... mătă până la o anumită... întâmplă acolo.

ca o persoană publicitate
...ru care poate merita să fie... eriența din timpul Guver...

...t de presă erau pe atunci... relația noastră, a ziaristi... ciat al Guvernului era

...vă spus că situația asta... ut că eu n-am fost nicio... eriență de presă, adică să... Guvern sau în altă parte... puteți face o conferință de... colab aici?

...am am fost tratat ca fiind... multă publicitate și mă... ntinuare publicitate.

...o de un lucru mult prea... imente noi legate de priva... care oamenii nu le înțeleg... zile am propus Televi... ptăminală pe care m-am ur... un efort de oră, și ca... omnia pe înțelesul tu... xplic ceea ce facem, ce... e și pu... urmă să pot să... e. Eu sint acum în pregă... de privatizare amplu, ca... teea de 30%, și restul de... n poate să fie un suc... de cel puțin o lună de... de campania publicitară... dacă n-o fac, nu vom re... acord cu dvs. că există... tate pe care o simt mereu... ern și presă, Vedem zian... tenție de a da știri false... de informare. Să știți că... le reformei în Cobia a... al-ministru Klaus venea

aproape nimic la televiziune și spunea ce a făcut și cu va face. Și în Polonia lu fel. Deci acesta este un element esențial într-o astfel de perioadă, ca lumea să știe exact despre ce e vorba.

R.P.: Ei bine, eu am înțeles că acest ziar al Guvernului, "Vocea României", a fost lansat tocmai pentru a informa oamenii. Credeți că ziarul ăsta își împlineste rolul?

M.C.: În orice caz încearcă s-o facă, chiar dacă cu destul de multă dificultate, pentru că un ziar care se numește "al Guvernului" este mai puțin cumpărat.

R.P.: E vorba de conținutul lui, nu dacă e cumpărat sau necumpărat.

M.C.: Dacă e vorba despre conținutul lui, ar trebui să vorbim despre 90% din ziarul care apar acum. La capitolul presă economică scrie extraordinar de dezamăgit. Sint articolele scrise de oameni care n-au nimic de-a face cu economia, sint greșeli elementare în abordare, dar spuse cu un ton atât de categoric, încât probabil că cititorul are impresia că e adevărul absolut. A fost de curând publicată în "România liberă" o metodă a unui domn care recalculează PIB într-un mod atât de primitiv, încât nici nu merită să-l combată.

"Cultivăm prea mult imaginea mizeriei noastre"

A.C.: Spuneți-mi, în legătură cu experiența Forumului de la Craus Montana, nu vi s-a părut că există riscul de a cădea într-un fel de automatizare și activism după un eveniment care, sigur, a avut meritele lui? Dvs. n-aveți alta timp ca noi să urmărim ziarul și televiziunea, dar mi s-a părut că totul a fost prezentat exagerat.

M.C.: Eu am fost foarte mult implicat în organizarea lui din punct de vedere al tematicilor și l-am privit ca pe un copil al meu, cu toată grija. Forumul a avut meritul de a scoate, cred eu, pentru prima oară România dintr-un complex în care a trăit până acum. Mi s-a părut, dimpotrivă, foarte curios că multă lume, presa în general, parcă avea o jenă să recunoască că a fost bine. Adică cultivăm prea mult imaginea păcătoșeniei, sărăciei și mizeriei noastre. E aproape rușinos să spui că faci bine azi în România, e rușinos să spui că te mulțumește ceva.

A.C.: Cum vedeți recente campanii "electorale" ale PDSR în provincie?

M.C.: Eu cred că fiecare partid trebuie să-și facă campanie electorală în mod permanent, nu numai înainte de alegeri. În ceea ce privește drumurile în provincie, eu am participat la două și nu au avut ca scop nici un fel de campanie pentru că elementele de contact erau cu totul altele. S-a vrut ca cei care lucrează la diferite nivele să aibe posibilitatea să discute direct cu ministrii, cu senatori, cu deputați. Există tendința asta a oamenilor de a avea contact direct cu cei pe care-i consideră șefi. Este o formă de paternalism politic care s-a păstrat încă la noi și vă rog să mă credeți că e foarte greu să renunți la ea. Oamenii cer contactul cu conducătorul nu pentru a fi lămurii asupra situației în care se află sau a drumului pe care îl au de parcurs, ci pentru rezolvarea unor probleme concrete, este intructivă situația pe care o întâlneam în celebrele piese la radio și televiziune înainte de '89, când se băteau între ei 3-4 ingineri ca să croască producția la un furnal, dar până când nu venea secretarul de la regiune nu se îndreptau lucrurile.

R.P.: Dar știți că, din ce am văzut la televiziune cel puțin, în drumurile astea prin țară, impresia mea era că vă înfățișați cu directorii, și nu cu oamenii care au problemele lor personale.

M.C.: Nu, au fost întâlniri cu sute de oameni și în diferite locuri. Se începea întotdeauna cu întrebările privind marile probleme, cum ar fi blocajul financiar, creditele, dobânzile, dar se termina cu pensionările, sau cu: "Dar eu, în situația mea, când o să obțin pământul?".

"Eu mi-am pus pariul cu FMI"

R.P.: Domnule ministru, dacă nu veți câștiga pariul - căci am înțeles că aveți un pariu cu reforma -, ce veți face? Mergeți și dvs. la Cotroceni?

M.C.: Eu mi-am pus pariul cu FMI. Cu reforma nu pot să mi-l pun pentru că nu-mi permit să fiu atât de lipsit de modestie încât să cred că eu pot să fac reforma. Eu am o părțică, o încep, fac ceva, contribuî. Dumnezeu știe cit și cum, dar e o chestiune de timp. Cred că reforma în România se va face în 7-10 ani. Eu doresc un lucru mai apropiat de puterile mele: în primul rînd, la sfîrșitul acestui an sectorul privat să fie reprezentat în PIB cam la nivel de 35-40%, de la 25-26%, aș dori să ajung tot la sfîrșitul acestui an la investiții străine în România cam la un miliard-un miliard două sute de milioane, de la 700 milioane, și aș dori să fac în așa fel încît până la sfîrșitul anului inflația să nu depășească 70%, și mai ales să mențin stabilitatea leului. Astea sint obiectivele mele, asta ar fi pariul. Am și alte pariuri pe care le-am făcut cu mine insumi. Spre exemplu, aș dori foarte mult să reușesc ca în perioada în care sint aici să creez un aparat de oameni foarte tineri care să poată continua reforma în orice condiții.

A.C.: Dar nu vi se pare nefericit obiceiul acesta: se schimbă ministrul, se schimbă Guvernul, se schimbă toată lumea pînă la portar?

M.C.: E foarte nefericit și sper să nu mai fie așa, pentru că o să apară foarte curînd în discuție proiectul Legii funcționarului public. Dacă România va proceda așa în continuare, va merge din rîu în mai rîu. Trebuie să existe un nucleu de oameni specializați, dar asta se creează greu.

R.P.: Eu vreau să mă întorc la pariu: ce faceți dacă îl pierdeți?

M.C.: N-am decît o singură gînsă: să renunț în favoarea unuia mai bun.

"Cîțiva parlamentari m-au făcut troglodit"

A.C.: O întrebare care vi s-a mai pus: aveți sentimentul că aveți sprijinul populației?

M.C.: Eu am acest sentiment încă din septembrie, atunci cînd am acceptat postul. Nimeni din punct de vedere politic nu este împotriva lucrurilor pe care eu vreau să le fac. Din păcate însă, la nivelul trecerii în practică, lucrurile se blochează brusc, pentru că în practică apar elementele de care v-am mai spus, și anume nu dorința politică, ci interesul economic.

R.P.: Sînteți mulțumit de cum lucrează Parlamentul?

M.C.: E o întrebare care ar putea să mă coste cine știe ce, pentru că toți care au criticat Parlamentul au fost chemați în Parlament și făcuți cu ou și cu oțet. Deja un domn senator a afirmat că nici n-am bacalaureatul, deoarece am avut păreri contrare celor ale domniei sale. Trec însă peste acest "accident al democrației". Cred că Parlamentul ar trebui să ia în serios cel puțin două legi: Legea falimentului, ideea că am putea lucra după Codul comercial fiind greșită. Falimentul este necesar ca mijloc de modernizare a economiei, el nu înseamnă să pui lăcătul pe o întreprindere. Falimentul este o metodă pe care bunul simț al economiștilor acum vreo două sute de ani a creent-o tocmai pentru a avea ciclul economic complet. Prin faliment se salvează, nu se închide. Și în al doilea rînd, aștept cu foarte mare spaimă, cu cit trec timpul cu atât mă înspăimînt mai rău, întîrzierea Legii Burselor.

R.P.: De ce vă înspăimîntați?

M.C.: Pentru că noi am ajuns într-un stadiu în care privatizarea și-a cam terminat posibilitățile de acțiune fără bani. Am făcut tot ce se putea. De acum înainte privatizarea

și restructurarea cer pînă de capital, adică cer o economie în care să existe posibilitatea concentrării și acumulării de capital, or, asta nu se poate face fără Bursă.

A.C.: Dar se spune că partidul de guvernămînt împreună cu aliații lui posedă în Parlament o majoritate mică dar suficientă și că numai de ei depinde în fond trecerea legilor, pe care le pot vota în regim de urgență, chiar dacă Opoziția în bloc le-a boicotat. De ce nu se împlinș așa?

M.C.: Eu cred că există o mai mare solidaritate între parlamentari decît între partide.

"Poziția sindicatelor în România e foarte ingrată"

A.C.: Ce părere aveți despre sindicate? Eu știu că cel puțin la nivelul centralelor și al conducătorii, ele sint favorabile reformei.

M.C.: Eu, cum am venit aici, la Consiliul pentru reformă, am plecat de la ideea că nu se poate face reforma fără sindicate. Și ne-au devenit parteneri, sint membri ai Consiliului pentru reformă, am trimis invitații.

A.C.: Și colaborează?

M.C.: Nu prea mai colaborează în ultima perioadă. Numai atunci cînd au nevoie, cînd e ceva care îi doare. Toate sindicatele sint pentru reformă, dar doleanțele pe care le au sint nereformiste. Să cîri reforma și în același timp să cîri să nu fie nimeni dat afară, sau să cîri indexări peste indexări, să cîri salariul în valută, astea sint lucruri care n-au nimic de-a face cu un program de reformă minimal și elementar. Poziția sindicatelor e foarte ingrată în România. Pe de altă parte, practica a arătat, și sper să nu mă înșel, că sindicatele nu au puterea să dîrme economia, să scoată toată populația în stradă sau să facă o grevă generală. Deci eu cred că teama asta imensă față de sindicate...

R.P.: Teama cui?

M.C.: Teama Guvernului.

A.C.: Eu eram convins că Guvernul știe de mult că sindicatele nu pot să facă mare lucru.

M.C.: Negocierile astea care mîncîncă enorm de mult timp și efort și care nu aduc pînă la urmă decît un foarte mic progres sint lucruri care arată că există o anumită teamă. A.C.: Și nu credeți că un guvern bazat pe o majoritate diferită ar fi mai eficient? Asta pentru că, după cum s-a mai spus, un guveru de centru-stînga sau de stînga nu face privatizare.

M.C.: Eu trebuie să vă spun foarte sincer că nu se știe ce înseamnă ideologie de partid în România azi. Adică, să mi se spună și mie ce înseamnă doctrina liberală în România, sau doctrina socialistă? Din hîările de cuvînt ale liderilor apar întotdeauna contradicții foarte mari. Partidul liberal din România e un partid care nu are o ideologie coerentă, iar dacă e așigată numai la nivelul PL-'83, atunci este un neoliberalism utopic. Deci eu nu cred că sintem încă în momentul în care un partid să poată prezenta o doctrină precis conturată. Cred că în România, deocamdată, se merge pe calea pragmatismului imediat.

Despre metoda axiomatice

În numărul 15 (13-19 aprilie) al revistei "22" a apărut un interesant articol legat de fundamentele mecanicii cuantice semnat de H.-R. Patapievic. Este o inițiativă bine venită și poate fi punctul de plecare al unei serii de articole de epistemologie din diverse domenii ale științei: matematică, fizică, chimie, biologie etc.

Intrucât revista "22" este editată de un grup de dialog social, se poate accepta că orice articol publicat în paginile sale poate fi un pretext pentru un dialog, pentru prezentarea unor puncte de vedere complementare etc. În acest sens, cred că ar fi interesant de juxtapus celor prezentate de dl. Patapievic un punct de vedere alternativ, și anume cel furnizat de fizica matematică.

Vom porni de la câteva diferențe evidente între literatura de specialitate de matematică și cea de fizică, pentru a ilustra mai bine diferența între modalitățile de abordare. În primul rând, matematica nu cunoaște noțiunea de paradox. Pot apărea fenomene interesante de tipul falselor paradoxuri sau a teoremei de incompletitudine a lui Gödel (care este, în esență, "prețul" plătit de matematică pentru a putea include în joc noțiunea de infinit), dar nu apar paradoxuri de tipul EPR, pisica lui Schrödinger etc., care par să pună la îndoaie un întreg edificiu teoretic. (Despre paradoxul EPR din mecanica cuantică vorbește și dl. Patapievic; vom reveni și noi mai încolo.)

O altă diferență frapantă este raportul dintre, pe de o parte, filozofie (epistemologie, în special) și, pe de altă parte, matematică sau fizică. În general, deși matematica este mult mai abstractă decât fizica teoretică (și deci susceptibilă de a fi mult mai aproape de zonele "înalte" ale filozofiei), totuși pare să fi furnizat mai puține teme fierbinți de natură filozofică. Dacă în fizica teoretică pot apărea "școli" care contestă mecanica cuantică sau altele care o acceptă într-un total, în matematică astfel de grupări aproape "tribale" par să nu existe. Spre exemplu, diferențele dintre cei care acceptă sau nu axioma alegerii par să fie mult mai mici.

Fizica matematică (sau metoda axiomatice) poate fi caracterizată sumar ca acea metodă a fizicii teoretice care încearcă să "recupereze" cât mai multe dintre avantajele metodei matematice.

Schematizând, un sistem fizic este descris în cadrul fizicii matematice fiind un model matematic (o serie de obiecte matematice aflate în raporturi bine precizate printr-o serie de axiome) și un "dicționar" prin care diverselor obiecte matematice li se asociază mărimi fizice susceptibile de a fi măsurate experimental. Se presupune, în mod natural, că modelul matematic este necontradictoriu; mai precis axiomele trebuie să fie independente fiecare de celelalte și să admită soluții netriviale. Altfel, vreme cât obiectele matematice sunt manipulate riguros din punct de vedere matematic, iar "dicționarul" este folosit corect, paradoxurile dispar sau cel puțin sunt transferate matematicii.

Folosirea metodelor fizicii matematice este deosebit de veche: începuturile folosirii lor coincid cu începuturile fizicii moderne! Astfel, celebra carte a lui Newton ("Principiile matematice ale filozofiei naturale") este o carte de fizică matematică. De asemenea, va remarcă absența comentariilor de tip epistemologic. Viabilitatea metodei axiomatice este testată chiar de longevitatea ei: ea a fost aplicată înseși mecanicii cuantice. Dacă apariția mecanicii cuantice (legată de numele lui Heisenberg și Schrödinger) este datată 1925, după numai 7 ani (în 1932) apare cartea lui John von Neumann dedicată fundamentelor matematice ale mecanicii cuantice și scrisă după metoda axiomatice. Iată deci o tradiție de două veacuri și jumătate, ceea ce înseamnă ceva.

Metodele fizicii matematice par mai necesare ca nicăieri în domeniul fizicii cuantice. Dacă în fizica clasică "intuiția fizică" poate juca un rol important (prin observarea directă, vizuală în sensul cel mai propriu al cuvântului, a fenomenelor astronomice sau electromagnetice, de exemplu), în cadrul mecanicii cuantice, cercetătorul are ca suport observațional lucruri destul de puțin intuitive, cum ar fi: o serie de linii (spectre atomice, moleculare etc.), grafice cu diverse "denivelări" (secțiuni de imprăștiere) etc. În ce măsură poate contemplarea acestor "desene" să dezvolte o "intuiție fizică"? Deja apare o primă "schismă": sînt cei care spun că răspunsul este afirmativ, alții care sînt mai puțin categorici etc. Metoda fizicii matematice pare să fie o "potecă" mai sigură în acest teritoriu străin. Intuiția matematică pare să fie o componentă esențială a modului de gândire uman, iar cerința ca o teorie fizică bine încheiată să fie "estetică" din punct de vedere matematic a fost lansată, printre alții, chiar de Einstein!

Din punct de vedere istoric, îndrăznim să avansăm ipoteza că paradoxurile încep să apară în fizica teoretică imediat după apariția mecanicii cuantice. În fapt, se despart două modalități de abordare. Una care continuă tradiția fizicii matematice și ajunge, în cazul particular al mecanicii cuantice, la așa-numitul formalism propozitional (v. C. Piron, "Fundamentele fizicii cuantice", 1976). Această abordare pare să conducă la mult mai puține situații paradoxale. (Este, în general, o regulă: consultînd reviste de specialitate de fizică matematică, absența articolelor dedicate unor astfel de probleme este evidentă.) Pe de altă parte, se dezvoltă o abordare mai "intuitivă", care este cea care furnizează de fapt paradoxurile și întreține viu interesul pentru ele.

Ce sînt de fapt aceste paradoxuri? Din punctul de vedere al fizicii matematice, ele pot avea ca origine: (i) manipularea greșită a aparatului matematic; (ii) folosirea incorectă sau abuzivă a "dicționa-

de particule identice se admite că particulele constituente își pierd individualitatea. Deci a vorbi de "particula 1" și de "particula 2" (cum se face în unele articole de specialitate, ca și în prezentarea d-lui Patapievic) nu are sens. Conform cu schema de mai sus, sîntem în cazul (ii): în "dicționarul" asociat unui sistem de particule identice nu există observabile asociate subcomponentelor; sistemul trebuie tratat ca un întreg. Din acest motiv, în unele cărți de fizică matematică paradoxul EPR este "expedit" într-o notă de subsol în care se afirmă că este vorba de o deficiență de interpretare.

Cum se explică totuși implicarea unui fizician de importanța lui Einstein în acest episod? Credem că ne aflăm mai degrabă în cazul al treilea de mai sus. Viziunea lui Einstein, formată în principal în cadrul fizicii clasice, era, credem, incompatibilă cu premisele fizicii cuantice. Astfel, Einstein este cel care formulează un așa-numit principiu al descrierii complete a elementelor de realitate, principiu cu un statut metafizic: nu este formulat în cadrul strict axiomatice, dar este considerat ca neîndeplinit de teoria cuantică. De asemenea, tot Einstein este autorul unor afirmații de genul: "Dumnezeu nu joacă zaruri", care, din nou, par contrazice o mecanică cuantică. Este evident că prestigiul lui Einstein este suficient de mare pentru a lua în considerare obiecțiile sale și a căuta o altă teorie. Dar asta nu înseamnă că mecanica cuantică este o teorie inconsistentă sau incompletă! Această teorie își propune să răspundă la o serie de întrebări și reușește să o facă la fel de coerent și riguros ca și fizica clasică, atîta timp cît se respectă "regulile jocului". Faptul că aceste reguli pot părea stranie, pot contrazice o anumită "intuiție", este altceva. Nu susținem că mecanica cuantică este o teorie "perfectă": ea își propune să descrie o anumită arie de fenomene și atîta timp cît aparatul matematic și "dicționarul" sînt folosite corect, nu apar paradoxuri. Nimeni nu exclude cazul ca o viitoare teorie care va descrie o arie mai largă de fenomene să difere în mod esențial de mecanica cuantică. Oricum, mecanica cuantică ar trebui să se repara ca un caz particular.

Se pot găsi oare explicații ale abandonării metodei fizicii matematice de către mulți fizicieni teoreticieni, și aceasta după apariția mecanicii cuantice? Sub beneficiu de inventar, avansăm două explicații. Prima pornește de la constatarea că aparatul matematic al fizicii cuantice este mult mai sofisticat decât cel al fizicii clasice (sau așa a apărut la momentul respectiv). În acest caz se poate avansa, cu prudența de rigoare, și un fenomen de respingere determinat de neînțelegere. Ce frumos spunea (e drept, într-un context mai general) regretatul profesor G. Moisil: "cînd omul nu înțelege, e contra"! De asemenea, o altă explicație poate fi pur psihologică. Nu este exclus ca incompatibilitatea de personalitate între genii de calibrul lui Einstein, Bohr etc. să joace un rol. Astfel de incompatibilități și respingeri violente apar frecvent în lumea artelor (este astfel cunoscută părerea extrem de nefavorabilă lui Ceaușevski față de Brahms). De ce să presupunem că fizicienii sînt capabili să-și domine mai bine pasiunile?

În loc de concluzie să spunem cîteva cuvinte despre "meritele" metodei axiomatice. Este clar că aceste merite în raport cu abordările mai "intuitive" se vor putea judeca doar după trecerea timpului. Pentru moment, cele două abordări par complementare, iar exclusivismele sînt dăunătoare. Este drept că metoda axiomatice pare mai "seacă", pare să "strivească corola de minuni a lumii", dar credem că efortul înțelegerii ei poate avea drept răsplăt noi satisfacții spirituale ce nu sînt mai prejos decât cele obținute de iubitorii de paradoxuri.

D.R. GRIGORE,
cerc. pr. II, IFA, secția Fizică teoretică

Perjo

ruului"; (iii) încercarea de a reconcilia concluziile furnizate de mecanica cuantică cu "prejudecățile" fizicii clasice.

Să încercăm să ilustrăm acest punct de vedere chiar pe cazul paradoxului Einstein-Rosen-Podolski descris de Patapievic. Din prezentarea domniei sale lipsește un fapt esențial: sistemul fizic considerat este format din două particule identice, și anume doi fermioni. Consultînd orice carte de mecanică cuantică, se poate constata că pentru sistemele

Conjurația Puterii împotriva presei?

Radiodifuziunea română a organizat pe data de 26 aprilie 1994 o întâlnire cu redactorii-șefi ai principalelor cotidiane, directorul Rompres, directorul TVR etc., pentru a dezbate oportunitatea unei legi a presei și a unui cod deontologic al ziariștilor. Discuția a degenerat însă, destul de repede, spre lucruri mai pămîntene. Redactorii-șefi ai cotidianelor au tras un semnal de alarmă asupra iminenței prăbușirii a presei independente, din cauza creșterii exorbitante în ultimele săptămîni a prețului hirtiei, tipării și difuzării. Hirtia este produsul care s-a scumpit cel mai mult după decembrie '89, de 170 ori. Explicația nu stă în raportul cerere-ofertă, care este echilibrat; ci în monopolul deținut de fabrica de hirtie "Letea". Hirtia produsă de această fabrică a ajuns chiar mai scumpă decât hirtia din import. Guvernul însă a avut grijă să descumără importul de hirtie prin taxe vamale nejustificate de mari. Pe lîngă dificultățile financiare, la impasul în care se găsește presa contribuie și scăderea interesului publicului pentru presă, datorită creșterii numărului și diversificării posturilor de radio și televiziune private. Și, nu în ultimul rînd, se află scăderea credibilității presei din cauza abundenței de informații false și a imagini contradictorii pe care o oferă zilnic.

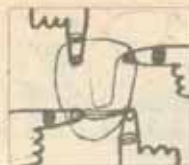
Din datele "neoficiale" deținute de mai mulți din cei prezenți a reieșit că Evenimentul zilei a ajuns la un tiraj sub 300.000 exemplare, toate celelalte cotidiane au un tiraj sub 100.000 exemplare, cele mai multe stîindu-se între

10.000 și 20.000 exemplare. Pentru un cotidian, tirajul de 10.000-15.000 exemplare este un tiraj critic, sub care difuzorii refuză să mai ia ziarul. De asemenea, recentul faliment al Ultimei cuvînt, care a avut cea mai costisitoare campanie de lansare, făcută după toate regulile occidentale ale publicității, este de natură să îngrijoreze.

Majoritatea celor prezenți au căzut de acord că există o ostilitate față de puterile politice față de presă, justificată prin faptul că majoritatea publicațiilor sînt independente. S-a vorbit chiar de o conjurația a Puterii împotriva presei și s-a făcut un apel la solidaritate, măcar în acest ultim caz, în care nu se știe care vor fi primii ce se vor prăbuși. Cei mai raționali au respins însă posibilitatea încheierii unui pact de neagresiune, date fiind interesele totdeauna divergente care separă diferitele publicații. Nu au lipsit nici aprecierile cinice. Mihai Cărciog, principalul acționar al trustului de presă Express, a afirmat că pentru el singurul pericol ar fi ca tirajul Evenimentului zilei să scadă cu 50.000 exemplare, dar aceasta se va întâmpla cînd toate celelalte publicații vor muri. Situație pe care, de altfel, nu o dorește, pentru că, în lipsa concurenței, ziariștii săi se vor nevrednici.

O primă încercare de depășirea a actualului moment de criză prin care trece presa au făcut-o chiar gazdele acestei întâlniri, prin organizarea unei dezbateri în direct la Radio Actualități (miercuri 4 mai a.c., ora 17.30), cu tema "Presă și presiunea economică", în cadrul căreia redactorii-șefi ai principalelor publicații centrale vor fi puși față în față cu premierul Văcăroiu.

OANA ARMEANU

DANIEL VIGHI Halucinații

Una dintre întrebările pe care și le pun, direct sau indirect, comitent sau nu, politicienii Opoziției este aceea legată de întrebarea, cum sîntem noi, despre luciditate. Așadar, cît sîntem de aproape de realitate, cît sîntem de obiectivi în deciziile politice, în strategiile urmate și, mai ales, cît anume din popor crede în ceea ce afirmăm și este gata să ne urmeze par că fie, și chiar sînt, neliniștile mai puțin măturate ale Opoziției române. Drumul posibil în această situație îl are soluționat două strategii. Una pretinde o atitudine intransigentă, susținută de un discurs politic ferm și manifestat, care împarte semn public în tabăra celor care vor binele națiunii și cealaltă, care este abstrăctă din dușmăniile acestea. O altă strategie se vrea mai flexibilă, atașată unui limbaj mai puțin războinic și care pretinde că se poate obține pe această cale binele public dorit de toți. Cea din urmă strategie poate fi acuzată de escaladarea unei anumite abandonări a luptei și de provocarea unei decalorări politice a Opoziției. Pe de altă parte, din cealaltă perspectivă strategică, argumentele par, și chiar sînt, la fel de întemeiate.

Este nevoie, în acest moment, de mai multă abilitate și de mai multă inteligență, fără ca prin aceasta să fie abandonate principiile majore ale programului politic al Opoziției, ci doar să fie servite și promovate altfel, mai eficient. Adepții acestui limbaj au impus cîteva inițiative care au avut impactul lor puternic, după cum arată sondajele de opinie, și anume acelea legate de ideea disponibilității și a deschiderii Opoziției spre dialogul cu partidul majoritar, un dialog care nu se transformă neapărat într-o capcană întinsă Opoziției, altă timp cît revendicările sînt puține la număr și simple, pentru a putea fi percepute de masa largă a electoratului. Acestea au putut fi formulate în două condiții: liniștea, refuzarea majorității parlamentare, care îi cere PSDR-ului să se despartă de partidele extremiste, și, mai apoi, alcătuirea unei coaliții guvernamentale.

Efectele acestui demers moderat sînt bine venite, deoarece scot coaliția Opoziției de sub acuzarea refuzului de a participa la greutățile presupuse de administrarea tranziției. Mai mult, partidul majoritar este cel care riscă acum să apară în postura celui care, îndrăgostit de putere, nu vrea să o împartă cu Opoziția, oricare ar fi urmările naționale și internaționale ale acestui refuz. De acum înainte, Opoziția poate afirma simplu și pe înțelesul tuturor: noi vrem, ei nu vor, noi sîntem deschisi spre dialogul concret, în timp ce partenerii noștri se refugiază în minarea unor discuții vagi, menite să câștige timp; prin urmare, ei sînt cei care resping negocierile, intransigența a devenit apanajul Puterii. Partidul majoritar riscă să-și piardă adevărații care nu sînt adepți escaladării războiului politic, în timp ce, tocmai în specularea acestei greșeli, Opoziția se poate manifesta ferm. Prin urmare, să ceară cu vehemență suspendarea acesteia prin realizarea unui compromis politic istoric care poate fi cu adevărat bine venit pentru înțelegerea țării. Faptul că Puterea a simțit pericolul unei asemenea atitudini este demonstrat prin diversitatea din Senat a lui Adrian Păunescu împotriva liderului țărănist pentru a împinge Opoziția în paradigma vechiului război lipsit de nuanțe.

Și cum ambele strategii ale Opoziției își au propriile argumente temeinice, întrebarea, unica posibilă, este următoarea: cîtă luciditate și cîtă halucinație utopică există ascunsă în asumarea deciziilor strategice ale Opoziției? Răspunsul este dificil și nici nu poate fi trunșat în favoarea uneia sau a alteia din căile posibile de urmat. Îl putem cel mult înlocui prin descrierea cauzelor care au dus la procesul de halucinare politică a Opoziției înainte alegerilor din 1992. Și atunci, ca și astăzi, presa a halucinat, a creat un univers care s-a constituit paralel cu societatea românească, presa a fost drog care a inventat paradisul artificial al partidelor din Opoziție. Și atunci, ca și astăzi, un alt factor halucinatoriu au fost sondajele de opinie și mitingurile victorioase în marile orașe ale țării. Îmi amintesc cît de puternic a fost acest efect în seara de după alegeri, în fața Opoziției, la Timișoara, cînd au fost anunțate primele rezultate. Efectul a fost acela pe care probabil că îl resimțim împătimit narcoticului cînd se văd lipsiți de acestea: mahnureală, letargie, lipsă de orizont, de speranțe. Întreaga noapte șoseau rezultate din comunele județului cu victorii ale Convenției, în timp ce

STELIAN TĂNASE

Elite politice ieri și azi

Pentru a se reforma, o societate poate primi impulsuri din două direcții. Unul este cel venit chiar din direcția societății, sau a unei părți importante dinăuntrul ei. Această presiune poate imprima un anumit curs evoluțiilor politice, instituțiilor, guvernării. Acest fenomen apare în general cînd se produce o bruscă înlocuire a elitelor politice de contractate, cînd structura socială se schimbă, cînd criza economică și dificultățile de tot felul se acumulează și cînd acestea sînt conștientizate de societate (una participativă va impune un curs spre deschidere, una pasivă împotriva). Societatea poate impune de asemenea transformări, fie prin revoluții, fie prin presiune constantă asupra instituțiilor.

O altă sursă a schimbărilor poate să fie elita. Uneori cele două forțe acționează împreună și se sprijină reciproc. Mai ales în perioade prelungite de stabilitate, fără războaie, crize economice, epoci de progres treptat (vezi Germania după război). Altfel elita este sub presiunea societății în mod difuz și numai între anumite limite. De pildă, eu privim la menținerea unui nivel de trai (ca în regimurile autoritare). Aceasta elita poate impune schimbări ample într-o societate. Desigur, sub condiția ca ele să fie treptate și să respecte un anumit timing al deciziilor lor. Direcția și conținutul lor să fie precizate și să aibă succese parțiale dar vizibile. Asta înseamnă că sprijinul unei părți a societății (mătur a zonelor dinamice, care creează valori și formează opinia) este necesar.

Ce se întimplă însă cînd nici societatea, nici elita nu sînt în situația de a declanșa și susține reforme? Ce se întimplă cînd nu există forțe sociale, politice, economice, intelectuale care să susțină un proces amplu de transformare a societății? Societatea românească de astăzi este preponderent rurală, conservatoare, pasivă. Ea nu exercită o presiune "reformistă" asupra elitelor politice. Felul în care a votat în 1990 și 1992 demonstrează voința sa de a se schimba decît în mică măsură modul de viață. Pentru această "mică măsură" nu este necesar exercitarea vreunei presiuni "de jos", ci doar să lași lucrurile să meargă de la sine. Ceea ce și corespunde mentalității românești.

În ceea ce privește elita politică de astăzi, lipsa ei de angajare în schimbări radicale poate fi explicată și printr-o comparație cu elita politică de acum mai bine de un secol. Odată cu 1848, în politica românească pătrunde o nouă generație, instruită în școlile Occidentului. Orizontul ei îl constituia democrația de tip occidental, societatea burgheză. Întorsă în țară, ea încearcă prin mijloace revoluționare, apoi prin reforme, să instaleze în Țările române, apoi în România, un regim capitalist, bazat pe libertăți individuale, egalitate în fața legii, separația puterilor în stat etc. Ceea ce aveau de transformat era o societate de tip feudal, fără instituții moderne. Pe lângă aceste probleme trebuia rezolvată și chestiunea unirii și a independenței. Știm astăzi că elita politică a vremii (care a inclus și generația care a urmat: Carp, Măiorescu etc.) le-a rezolvat cu strălucire, profitînd prompt de ocaziile ivite, ducînd o politică realistă și competentă. Secretul acestei reușite îl constituie orizontul politic dobîndit în Occident. Un politician român al anilor '90 ai secolului trecut nu era cu nimic mai prejos (ca instrucție, civilitate, avere, mod de viață) de unul austriac, german sau francez. Aceste elite de-a latul Europei se asemănau: rafinate, poliglote - o întreagă rețea care a creat o epocă considerată astăzi fericită, o lungă perioadă de pace și progres.

Situația elitei politice românești de astăzi este total diferită. Lipsită de instrucția necesară, fără avere, fără să fi frecventat școli occidentale. Ea provine adesea din funcționăria și intelectualitatea (tehnică mai ales) a regimului trecut. Ea nu-și poate reprezenta mental încotro vrea să îndrepte țara, ce transformări ar trebui să sufere societatea (ceea ce pașoptiștii știau cu precizie). Lipsită de o cultură politică democratică, ea este dominată de modele paternalist-autoritare. Elita postcomunistă nu are competența pentru chestiunile pe care le prestează. Cei mai mulți dintre membrii elitei politice românești - pe care o definesc astfel: "cei care ocupă posturile de decizie în executiv-legislativ, în partide" - nu sînt în măsură să elaboreze și să ia hotărîri care să ducă la rezolvarea problemelor societății românești postcomuniste. Într-un fel, misiunea acestei elite se reduce la a desface instituțiile vechiului regim. În această zonă cred că va reuși. Dar configurarea României secolului XXI va fi opera generației următoare, aceea care acum se află în școli (românești sau occidentale) și învață administrație, drept, manageriat, științe politice etc. Ea va reface, într-un fel, destinul generației pașoptiste.

HAI SĂ FACEM
UN PACT

Prerji

liderul coaliției își păstra siguranța, ne spunea: "băieți, fiți fără grijă, am câștigat, este ultima diversiune", iar noi, băieți, halucinații democrației române, idealii care ne-am cheltuit banii și timpul cotrobăind toate colțurile județului ca să le vorbim oamenilor, care, încă, ne votaseră, stăteam buimaci, învaluiți în fumul țigărilor. Pe urmă am început să cîrțim, să privim altfel, să ne privim altfel. "Pentru ce", ziceam atunci, "nu s-au dus ei și prin orașele și pe la comune, pentru ce nu ne-au folosit pe plan național odată ce, ziceam, am avut una dintre cele mai bune echipe de manageri de campanie electorală, ce orgoli halucinate s-au cheltuit la centru, de ce au desemnat atât de tirziu candidatul la președinție și pentru ce toate jocurile politicianiste de la viri?" La toate aceste întrebări, și la altele multe care ni se învîteau prin cap, răspunsul era invariabil același: "totul este în regulă, vedeți-vă de treabă, au falsificat alegerile, așa că tăceți din gură, nu puneți în pericol unitatea Convenției". Așa că am tăcut din gură. Pe la ora 3 noaptea m-am întors spre casă. În bucătărie, soția stătea la masă, învaluită în larma harnică și entuziasă a reporterilor de la Radio România Actualități. Pentru o clipă am văzut-o alergînd cu bălețelul în brațe. În 17 decembrie 1989, din blocul nostru cuprins în flăcări. Nu mi-am putut refuza atunci o întrebare pe care mi-o pun și acum: "Cîtă luciditate și cîtă halucinație ne-a fost dat să trăim de la Revoluție și pînă astăzi?"

COSTEA MUNTEANU

Privatizarea românească în impas. Există soluții? (II)

II. Un program alternativ de privatizare în masă

Modul în care s-a derulat pînă în prezent procesul de privatizare în România post-decembristă ilustrează cit se poate de elocvent, după părerea mea, afirmația pe care am încercat să o argumentez în prima parte a acestei analize, și anume: viteza procesului de privatizare este o funcție directă a metodei folosite și, ca atare, programele de privatizare bazate pe folosirea metodelor standard (vanzările individuale, caz cu caz) au un ritm al privatizării evident mai lent decît cel atins de programele ce folosesc metode non-standard, bazate pe distribuția (cvazi-gratuită) a activelor ce se privatizează.

Este adevărat, la o analiză riguroasă vom ajunge la concluzia că, de fapt, principala cauză a blocului actual al privatizării în România o reprezintă lipsa unei voințe politice efective care să susțină privatizarea, dacă ar fi existat această voință politică, procesul de privatizare nu s-ar fi blocat și alta ar fi fost, desigur, configurarea generală a mersului reformei în țara noastră. Este însă tot atât de adevărat, pe de altă parte, că, în condițiile actuale, simpla voință politică nu mai este suficientă: chiar susținută de o voință politică fermă, aplicarea programului în vigoare în prezent nu poate asigura decît cel mult o privatizare lentă. Aceasta intrucît programul românesc curent de privatizare se bazează tocmai pe metoda standard a vânzării individuale și, ca atare, ritmul de derulare a procesului nu poate fi decît cel mult unul lent. Pentru a debloca și a accelera privatizarea în România este nevoie de aplicarea unei noi metode, non-standard, de privatizare, și anume: privatizarea în masă, pe bază de vouchere și prin folosirea intermediarilor financiari privați creați în mod spontan pe piață.

(a) De ce programul actual este prea lent?

Marea privatizare pe baza vânzării individuale a întreprinderilor de stat – metodă ce stă, conform legislației în vigoare, la baza întregului program de privatizare ce se află în responsabilitatea Fondului Proprietății de Stat (FPS) – nu poate reprezenta o metodă viabilă în contextul tranziției românești deoarece ea este, practic, paralizată de efectul combinat a trei factori adversi: (a) lipsa de capital; (b) imposibilitatea unei evaluări corecte a valorii întreprinderilor ce urmează a fi privatizate și (c) inechitatea (sau inacceptabilitatea politică) a rezultatelor privatizării.

În ceea ce privește primul factor, lipsa economisitorilor interne și lipsa interesului investitorilor străini, ele sînt prea evidente pentru a trebui argumentate. Pe de o parte, există o mare discrepanță între resursele de capital privat ce ar putea fi atrase pentru achiziționarea de acțiuni și valoarea nominală a acestor acțiuni ce urmează a fi oferite spre vânzare de către FPS. Pe de altă parte, această diferență între oferta și cererea internă pentru acțiunile firmelor privatizabile (estimată la cel puțin 300 miliarde lei anual) nu poate fi acoperită, în perspectiva următorilor 3-4 ani, de intrările previzibile de investiții străine. Ca atare, lipsa de capital pentru privatizare va continua să fie un factor de frînare insurmontabil.

Cel de-al doilea factor advers, imposibilitatea unei evaluări corecte a întreprinderilor ce se privatizează, provine din faptul că metodele de evaluare folosite pentru calcularea valorii contabile a întreprinderilor respective – metode bazate pe costurile istorice și estimările privind amortizarea – sînt irelevante. Tot astfel, extrapolarea fluxurilor de numerar ale întreprinderii este inutilă atîta timp cît activele sale urmează să fie substanțial restructurate. Adevărul este că valoarea unui activ nu poate fi corect determinată de contabili, ci numai de către piețele pe care cumpărătorii concurează între ei. În cazul României, aceste piețe financiare nu există încă și nici nu este probabil că vor exista pentru o lungă perioadă de timp. Legat de cel de-al treilea factor de frînare, experiența est-europeană de pînă acum a privatizării bazate pe metoda vânzării individuale – Ungaria, Polonia, Cehia, dar și România – arată cu claritate că imposibilitatea unei eva-

luări precise a valorii contabile a întreprinderilor generează în mod inevitabil acuzații de inechitate, favoritism și corupție. Ele conduc la declanșarea unor investigații și proceduri juridice îndelungate și consumatoare de timp și resurse și, în final, nu fac decît să descurajeze pe investitorii potențiali și să diminueze și mai mult cererea.

Există, însă, la ora actuală, o opinie relativ larg răspîndită – și oricum împărțită în cercurile guvernamentale – conform căreia dificultățile actuale în calea privatizării românești pot fi depășite prin modificări aduse cadrului instituțional existent. Sînt de părere că trebuie spus cu toată claritatea, aceasta este o bimeră. Problemele pe care le ridică actuala procedură de privatizare sînt, de fapt, insurmontabile; ele provin, așa cum am menționat deja, din inadecvarea metodelor standard bazate pe vânzări individuale la condițiile tranziției și ele nu pot fi depășite decît prin renunțarea la această procedură, și nicidecum prin modificări în plan instituțional. Fondul Proprietății Private reprezintă, într-adevăr, o instituție slabă și ineficientă, dar plasarea sa sub controlul direct al Guvernului (și nu al Parlamentului, ca în prezent), ori crearea unui minister al privatizării și restructurării (cum încă se mai sugerează de către diferite cercuri) sau orice alt nou aranjament în plan instituțional nu au cum să deblocheze situația, intrucît nu se adresează adevăratelor cauze.

Această nu vrea să însemne însă că problemele de natură instituțională nu sînt reale sau serioase. Distribuția responsabilităților și a competențelor între instituțiile principale ale privatizării (Fondul Proprietății de Stat, Fondurile Proprietății Private, Agenția Națională pentru Privatizare, Consiliul pentru Coordonare, Strategie și Reformă Economică) este încă insuficient de clară. Totodată, influența în creștere pe care par a o dobîndi, în ultima vreme, ministerele de ramură în planul privatizării este, de asemenea, de natură să pună sub semnul

Perju

întrebării viabilității încercărilor de consolidare a cadrului instituțional. Totuși, principala problemă instituțională o reprezintă faptul că nici una dintre aceste instituții nu are motivația corespunzătoare de a susține un proces accelerat de privatizare în România. Drept consecință, problemele de natură instituțională trebuie considerate ca fiind de o importanță secundară atunci cînd se pune problema deblocării și relansării privatizării.

În concluzie, adevărata cheie a problemei constă în renunțarea la o procedură de privatizare care nu funcționează și nici nu poate funcționa în condițiile specifice de la noi – respectiv, privatizarea pe baza vânzării individuale de întreprinderi cu capital majoritar de stat – și înlocuirea ei cu o procedură non-standard, care poate să asigure accelerarea procesului și să genereze condițiile favorabile unei privatizări autentice în România – respectiv, privatizarea în masă pe bază de vouchere și intermediari financiari privați.

(b) În ce constă programul alternativ de privatizare în masă?

În esența sa, programul de privatizare în masă pe bază de vouchere este o metodă de descentralizare la nivelul operatorilor economici particulari atît a procesului de privatizare (transferul proprietății dinspre sectorul de stat spre cel privat), cit și a celui de restructurare economică a întreprinderilor ce se privatizează. Ca atare, scopul programului alternativ îl constituie privatizarea FPS, respectiv trecere

rea în proprietatea cetățenilor a acțiunilor deținute în prezent de FPS (și care reprezintă 70% din capitalul societăților comerciale). În acest fel, cetățenii vor putea să dețină acțiuni la societățile comerciale fie în mod direct și individual, fie în mod indirect, în calitate de acționari la intermediarii financiari particulari (fonduri de investiții), ce se vor crea în mod liber și care, la rîndul lor, vor fi acționari direcți la societățile comerciale privatizate. Procedura cea mai bună pentru atingerea acestui scop este de a permite cetățenilor individuali să cumpere vouchere (inițial, pe "piața primară", se va vinde un voucher de persoană) și care vor putea fi astfel folosite drept capital artificial pentru realizarea alocării capitalului de stat (în prezent, în posesia FPS) către noii proprietari particulari (cetățenii și intermediarii financiari privați).

Participarea la Program este deschisă oricărui cetățean român, eventual cu un plafon minim de vîrstă. Fiecare cetățean are dreptul să cumpere un voucher contra unei sume nu chiar simbolice, dar nici prea mari (de exemplu, circa 50% din salariul mediu lunar pe economie). Voucherele vor fi emise de Agenția Valorilor Mobiliare (AVM), la portător, fără valoare nominală și vor putea fi comercializate fără restricții. În acest fel, unii cetățeni vor putea acumula un număr semnificativ de vouchere, cumpărîndu-le de la alți cetățeni. Fiecare voucher va avea 1.000 de puncte, pentru a se facilita licitarea și a permite diversificarea portofoliilor. La sfîrșitul procesului de alocare, un cetățean care a cumpărat unul din voucherele emise de AVM, fie îl va fi vîndut contra numerar, fie va fi devenit acționar la o societate comercială sau la unul sau mai mulți intermediari financiari, care sînt ei înșiși acționari la societățile comerciale.

Este esențial de precizat că, în ciuda aparentei asemănări, voucherele se deosebesc în mod radical de certificatele de proprietate deja distribuite populației, și aceasta din următoarele motive:

- voucherele joacă primordial un rol alocational în întregul proces de privatizare în masă, spre deosebire de certificate, care reprezintă, de fapt, acțiuni la Fondurile Proprietății Private;
- voucherele nu se distribuie cvazi-gratuit precum certificatele, ci se vînd contra unei sume de bani semnificative;
- deținătorii individuali de vouchere vor trebui să se confrunte imediat cu un set de opțiuni privind utilizarea lor (conform celor arătate anterior), în timp ce deținătorii de certificate sînt, cel puțin pînă acum, simpli proprietari pasivi;
- voucherele pot fi vîndute și străinilor;
- voucherele nu au valoare nominală în nici un moment al Programului, spre deosebire de certificate, a căror valoare nominală este actualizată periodic;
- voucherele vor avea funcțiuni clar definite și o perioadă de viață limitată; ele vor circula pentru o scurtă perioadă de timp (7 luni) și apoi vor fi anulate prin rapida preschimbare a lor contra acțiunilor societăților comerciale ce se privatizează în acest fel.

În afara cetățenilor individuali, cea de-a doua categorie de "factori" cheie ai privatizării în masă o reprezintă intermediarii financiari. Ei se creează în mod spontan pe piață; oricine îndeplinește anumite condiții minime poate deveni un astfel de intermediar. Singura excepție o reprezintă organele guvernamentale sau cele create de Guvern, care nu au acest drept. Altfel, licențierea intermediarilor trebuie să fie automată, și nu opțională. Agenția Valorilor Mobiliare va elabora un set general de reglementări care să guverneze crearea și funcționarea intermediarilor; aceste reglementări ar putea cuprinde cerințele legate de furnizarea de informații despre propria activitate, nivelurile minime de capitalizare, restricțiile privind negocierile și tranzacțiile "interne", compensațiile bănești pentru manageri etc. Intermediarii vor trebui să aibă dreptul să se angajeze într-o gamă largă de activități.

Intermediarii se vor concura între ei pentru obținerea punctelor de voucher de la cetățenii individuali. În momentul în care un individual își plasează punctele de voucher la un intermediar, el devine acționar la acel intermediar. Apoi, intermediarul participă la procesul de alocare a acțiunilor, utilizîndu-și punctele de voucher pentru achiziționarea de acțiuni la societățile comerciale care se privatizează.

DOINA CORNEA

România, un caz aparte

Nu sînt specialistă în economie... Cu toate acestea, aş dori să susţin în faţa dumneavoastră o idee care mi se pare simplă şi care ţine mai curînd de bun-simţ. De altfel, am repetat-o de multe ori, toţi economişti o cunosc, dar cu toate acestea adeseori fac abstracţie de ea: economia este un organism viu, aşa cum sînt şi cei care o construiesc. Ea se bazează, cred, pe o reţea complicată de relaţii interumane. În afară de datele politice şi sociale, trebuie luată în calcul şi o componentă psihologică şi morală alcătuită din încredere, speranţă, simţul justiţiei şi al adevărului, bună-credinţă în deciziile de construire a unui lucru limpede şi solid.

Conferinţa mea se va axa deci tocmai asupra acestor condiţii preliminare - politice, sociale, psihologice - esenţiale, după părerea mea, şi de care depinde nu numai sănătatea globală a unei naţiuni, ci cu siguranţă şi succesul economiei, mai ales al unei economii în curs de a se reorganiza după noi principii de funcţionare după 45 de ani de comunism.

Privire generală asupra contextului politic al ţărilor din centrul şi estul Europei

Trăim o perioadă istorică în care vechile echilibruri politice şi economice se răstoarnă, s-au răsturnat deja, iar Europa şi întreaga lume îşi caută noi echilibruri. Din această situaţie decurg responsabilităţi uriaşe, iar acestea cad pe umerii noştri. Asistăm de un an încoace la o recrudescenţă a tendinţelor imperialiste, totalitare şi naţionaliste ale Rusiei, a cărei voinţă subterană este de a-şi reface zona de influenţă, în special în regiunea Dunării şi Mării Negre. Populaţiile din fostele ţări-satelit au de ce să se îngrijoreze. Domnul Kozîrev este uimit de "isteria rusofobă" a acestor ţări. Nimic de mirare, căci vreme de jumătate de secol am experimentat înfricoşătoarea "prietenie" a acestui vecin mai mare şi avem ce povesti! Am văzut cu toţii cum elitele militare, politice, economice şi culturale ale ţărilor noastre au fost arestate, deportate, decimate. De aceea, memoria colectivă nu spune că Occidentul este singura noastră şansă şi unica garanţie că vom scăpa de această "heroare a istoriei", ca să-l parafrfazăm pe Mircea Eliade. Din nefericire, această aspiraţie a popoarelor care au suferit nu este întotdeauna împărtăşită şi de conducătorii lor. Respectiv, acesta este cazul, destul de singular, al României.

Puţini români bănuiau în decembrie 1989 că grupul politic aflat acum la putere era aservit lui Gorbaciov şi că se angajase în faţa lui să menţină în ţară un comunism de perestroika, un comunism reformat. Aşa se explică de ce la noi nimic nu s-a clintit în structurile legislative, economice şi instituţionale înainte de căderea lui Gorbaciov. Apoi, debusola de evenimentele din Rusia, conducătorii români au început să oscileze între Est şi Vest. În funcţie exclusiv de interesele lor de putere, fără a ţine cont de interesele majore ale naţiunii. Puterea lor depinde acum de baza electorală a fostei nomenclaturi din care făceau parte, a fostei Securităţi (devenită SRD). Este de presupus - nu lipseşte indicile - că aceasta din urmă susţine partidele extremiste şi revigorează permanent relaţiile cu KGB-ul. În cursul acestui al doilea interval de timp, sub presiunea forţelor legislative democratice, a studenţilor, a sindicatelor şi mai ales a organismelor internaţionale la care România a aderat, Puterea a făcut totuşi câţiva paşi înspre democraţie, dar şi aici timizi şi insuficienţi.

Cauzele politice ale blocajului economic în România

Ceea ce caracterizează partidul la putere şi sateliţii săi este o frică teribilă de proprietatea privată, de separarea reală a puterilor, de libera iniţiativă, în sfîrşit de faptul că ar putea fi traşi la răspundere pentru dezastrul trecut şi prezent al naţiunii. Criza politică, actualul blocaj legislativ şi economic, explicate în mod eronat prin rezultatele foarte strîns de la ultimele alegeri, îşi au de fapt rădăcinile într-o profundă criză morală.

Există însă şi o opoziţie democratică, ale cărei formaţiuni s-au grupat în Convenţia Democratică. De ea s-a apropiat progresiv şi Partidul Democrat al lui Petre Roman, desprins din FSN din pricina abaterilor de la reformă pe care le impunea grupul conservator al domnului Iliescu. Toate aceste formaţiuni de opoziţie au formulat un program minimal al tranziţiei, un program coerent şi deschis către economia de piaţă, către democratizarea instituţiilor şi descentralizarea locală.

Modificarea opţiunilor electorale

În momentul de faţă, la capătul a două termene legislative, opţiunile românilor s-au schimbat substanţial. Sondaje de opinie recente arată că 65%

din populaţie (care trăieşte foarte prost de doi ani încoace) doreşte acum mai mult ca oricînd să-şi asume sacrificiile tranziţiei şi reformei, care sînt dificil de înfăptuit fără girul unor partide credibile; 37% din români doresc ca ţara să fie guvernată exclusiv de Convenţia Democratică; aproximativ tot 37% doresc o coaliţie între CD, Partidul Democrat al lui Petre Roman şi partidul la putere, cu condiţia ca acesta din urmă să se dezică definitiv de formaţiunile extremiste.

Rezultat de aici că poporul român, în pofida dificultăţilor cotidiene, este favorabil unei evoluţii a României către o societate democratică de tip occidental - contrar evoluţiei electorale din Polonia şi Țările Baltice. Mai rezultă că românii resping extremismul naţionalist, ca şi versiunea comunistă.

Un echilibru de forţe împotriva naturii

Din această panoramă politică se formează un echilibru de forţe împotriva naturii, care stă la baza blocajului actual. Neputînd să obţină majoritatea absolută, partidul la putere a fost constant supus şantajului partidelor extremiste, pe care şi le-a aliat, dacă nu cumva chiar şi le-a creat pentru a-i servi scopurile politice. Puterea nu are nici forţa, nici onestitatea de a se alia cu formaţiunile autentice democratice şi de a rupe relaţiile cu aliaţii săi dubioşi, pentru binele ţării.

Recenta remaniere guvernamentală viza cu siguranţă (pe lângă pistele false) înlocuirea ministrului Apărării, generalul Spiroiu, cu dl. Tinca, un aşa-numit "civil", care însă pe timpul lui Ceauşescu, sub acoperirea funcţiei de membru permanent al Misiunii României pe lângă ONU, îndeplinea misiuni de spionaj. Prima grijă a ministrului Tinca a fost de a-l invita la Bucureşti pe omologul său rus, ministrul Pavel Graciov. Ce se poate deduce de aici? Mai ales într-un moment în care generalul Spiroiu realiza prima apropiere reală a României de NATO! Şi în care preşedintele Elţin tuna şi fulgera împotriva parteneriatului! Cui nu-i convenea oare integrarea noastră în structurile NATO? Această remaniere are însă şi alte semnificaţii: ea este o concesie făcută de Putere, de domnul Iliescu, unor reţele oculte şi partidelor extremiste manipulate de ele. Extremişti români îşi manifestaseră public cu mai multe ocazii ostilitatea faţă de fostul ministru al Apărării. Şi este, în sfîrşit, o nouă tentativă de a aservi Armata puterii politice. Consecinţa acestor măsuri este dezorganizarea şi slăbirea Armatei, devotată fostului ei ministru, ceea ce poate avea urmări grave pentru securitatea ţării.

Asistăm, de asemenea, la destituirea abuzivă a primarilor Opoziţiei prin simpla decizie a Executivului. Există deja peste 20 de cazuri. Nu le voi cita decît pe cele ale unor primari ce reprezintă două oraşe din nordul ţării. Destituţi pentru ce vină? Pentru că au urmat recomandările Consiliului European şi pentru că au luat iniţiativa de a stabili un parteneriat cu două oraşe - unul din Ungaria şi unul din Polonia.

În sfîrşit, ultimul meu exemplu ilustrează mai clar, dacă mai este nevoie, ipocrizia politică a Puterii actuale în ceea ce priveşte relaţia cu partidele extremiste. Într-o scrisoare deschisă, preşedintele Camerei şi al partidului de guvernământ, domnul Năstase, îi reprezintă primul-ministru că a făcut prea multe concesii forţelor extremiste, respectiv

şefului Partidului România Mare, C.V. Tudor; în acelaşi timp însă, preşedintele Senatului, dl. Gherman, este însoţit în călătoria sa oficială în Egipt de acelaşi C.V. Tudor. În plus, relata cu stupefacţie BBC într-o emisiune din 26 martie, acelaşi preşedinte al partidului la putere, cu ocazia recentelor vizite la Cluj şi Buzău, condamnă extremismul în discursuri oficiale, dar se asigură tacit de sprijin electoral al extremiştilor în întrevederi personale cu liderii acestor partide - unul primar în Cluj, altul senator de Buzău. Pe cine păcăleşc? Poporul român, făcîndu-l să creadă că domnul Năstase, prezumtiv candidat la preşedinţie, ar fi un moderat?

Perspective

După cum se vede, corupţia, absenţa principiilor morale, ce caracterizează clasa politică la putere, duc la scăderea autorităţii ei, a speranţelor poporului şi a stabilităţii ţării în general. Mascara de politici de suprafaţă, dublate de alianţe subterane, reprezintă un veritabil pericol pentru poporul român. Ştiu că demagogia politică există pretutindeni în lume. Ea are însă mai puţin dreptul de a exista la un popor traumatizat de 45 ani de comunism. Avem nevoie să ne vindicăm şi să vedem înaintea noastră oameni cinstiti şi credibili. Economia românească are nevoie de programe coerente pentru tranziţie, de voinţă politică de a le aplica şi - în primul rînd - de lideri onesti. În lipsa acestor calităţi, Puterea şi-a pierdut pe rînd credibilitatea şi autoritatea.

Îmi păstrez totuşi speranţa, căci constat că trezirea treptată a mentalităţilor şi a opţiunilor democratice are loc odată cu întărirea structurilor politice ale Opoziţiei, partizane ale economiei de piaţă bazate pe proprietatea privată, deschisă descentralizării administrative şi refacerii instituţiilor fundamentale ale statului de drept.

Țara are încă resurse materiale şi umane. Astăzi, Opoziţia are programe de guvernare coerente şi lideri decizi să le aplice. Primul pas salutar pentru redresarea economică ar fi o modificare a majorităţii parlamentare. Doar Convenţia Democratică şi Partidul Democrat dovedesc în prezent printr-un program dorinţa reală de a pune în aplicare reforme. CD a elaborat deja un plan detaliat de măsuri urgente pentru frînarea şi, în viitorul nu prea îndepărtat, stoparea crizei; măsuri concrete pentru înălţurarea inflaţiei, pentru stabilizarea cursului monetar, pentru o strategie a datoriilor externe, pentru înăsătorirea creditelor şi a dobînzilor, pentru reducerea deficitului bugetar, pentru accelerarea procesului de privatizare şi susţinerea întreprinderilor mici şi mijlocii, pentru restructurarea întreprinderilor de stat, toate acestea susţinute prin măsuri legislative corespunzătoare, cum ar fi adoptarea în regim de urgenţă a Legii falimentului, inexistenţă încă în România, sau a Legii descentralizării şi a bugetelor locale. Precizez un fapt de extremă importanţă: acest plan de măsuri de urgenţă a constituit baza negocierilor dintre CD şi domnul Iliescu; după cum s-a putut vedea, domnul Iliescu a respins toate aceste propuneri.

Concluzie

Din nou, viitorul României şi redresarea ei economică depind de forţa Opoziţiei de a contracara tendinţele actualei Puteri, dar şi de sprijinul politic pe care îl va găsi în exterior şi care, din păcate, nu a fost încă obţinut. Este greşit să se creadă astăzi că Opoziţia din România este lipsită de program, ezitantă şi prost structurată. Dacă acum doi sau trei ani era acceptabil să gîndeşti că Puterea este principalul interlocutor al Occidentului, astăzi situaţia este diferită, aşa cum am încercat să demonstrez.

Pe de altă parte, pe lângă programul elaborat în comun, fiecare partid din cadrul CD are, de multă vreme, programul său propriu pe termen lung, conform opţiunilor sale ideologice. În aceste programe individuale trebuie văzut embrionul adevăratului pluralism politic, al alternanţei democratice în România, şi nu în blocul la putere, a cărui mentalitate rămîne aservită totalitarismului şi căruia îi lipseşte o doctrină politică reală.

Permiteţi-mi în final să avanez o părere personală, măcar că această idee este susţinută de o bună parte a Opoziţiei şi a electoratului, în special urban, şi împărtăşită de minorităţile naţionale, mai ales de cea maghiară. Instituţia care ar putea întări stabilitatea internă şi garanta echilibrul vieţii politice - destul de tensionate - şi al alternanţei este, consider eu, monarhia constituţională. Există tendinţa de a uita prea uşor, mai ales în Occident, că România nu a devenit republică decît sub presiunea sovieticilor şi că cei doi preşedinţi - Ceauşescu şi Iliescu - nu au adus decît decepţii.

- Conferinţa ţinută la 6 aprilie a.c. la Universitatea Paris-Dauphine, în cadrul seminarului "Etică şi Libertate" (fragmente) -

Quod erat demonstrandum* (II)

Tot în treacăt, Alex. Ștefănescu mai comite o minciună, doar aparent minoră, spunând că "Nicolae Ulieru s-a plins, dimpotrivă, că în roman Securitatea nu este privită cu destulă afecțiune". Or, Nicolae Ulieru spusese că Securitatea e privită "resentimentar", ceea ce e cu totul și cu totul altceva.

Pornit să mă "demonstreze" cu orice preț, criticul apelează apoi la un citat dintr-un interviu pe care l-am ardat revistei "Zig-Zag". Numai că în prelungirea acestui citat urmează o frază pe care, tot ca din întâmplare, el o trece cu vederea: "Eu încerc să am o privire cât mai rece și mai nuanțată - se va vedea mai bine în volumul II -, deci nu este vorba de o aripă blândă și înțeleaptă, ci în primul rând de o aripă pragmatică și în bună măsură lucidă". Dar chiar și așa, rupte de context, îmi mențin toate afirmațiile din citat, cărora însă eu le dau, firește, o altă interpretare. De pildă, în privința felului cum a fost zugrăvit ofițerul de Securitate "într-o bună parte a literaturii noastre scriasă în țară sau în exil", adică "în culori foarte îngroșate, în gura lui nu figurau decât anumite expresii", trebuie să recunosc că exprimarea mea a fost destul de confuză. Dar eu n-am vizat, Doamne fereste, îndreptățirea de a-i zugrăvi astfel, ci faptul că această modalitate a devenit, din punct de vedere literar, contraproduktivă; că folosirea doar a celor două culori, alb și negru, nu mai poate produce efectul scontat, bineînțeles, tot din punct de vedere literar, fiindcă despre literatură vorbim și de ea ar trebui să fie legată și profesia lui Alex. Ștefănescu. În opinia mea (ca autor, deci cu doza de subiectivism asumată), colonelul Coldea e mai diabolic și mai malefic decât "durii" anilor '50 sau dintotdeauna. Dar asupra colonelului Coldea îmi propun să revin, cu și asupra "elitei" și a unor jefti de promoție recrutată, chestie în legătură cu care Alex. Ștefănescu se prefacă că m-ar fi prins cu mița-n sac.

Ajunș în acest punct, verba demagogică a lui Alex. Ștefănescu devine îndrăcită și începe să producă un fel de "capodoperă" a mistificării, cu accente delirante și grotesce. El se întreabă, patetic: "Ce s-a întâmplat cu Mihai Sin?" Unde este prozatorul care se arată îngrijorat de soarta ființei omenesti într-o lume condusă de ticăloși? Ce a mai rămas din sensibilitatea aproape dureauă a celui ce a scris *Bate și țig se va deschide*?

Îmi vine să răspund pe un ton glumeț, în stilul mai obișnuit al lui Alex. Ștefănescu (care acum folosește, paradoxal, un ton încruntat și păsătorit, de acuzator public: s-au întâmplat multe, dar prozatorul e ca și înainte "îngrijorat de soarta ființei omenesti într-o lume condusă de ticăloși") și îl asigur cu această ocazie pe A.S. că prozatorul nu s-a schimbat, pentru simplul fapt că nu avea nici un motiv, dar absolut nici unul să se schimbe în sensul pe care l-ar dori și îl insinuează criticul. Iar prozatorul mai e convins că nici Alex. Ștefănescu nu s-a schimbat, dar absolut deloc, deși el avea aproape toate motivele să se schimbe. Cum însă Alex. Ștefănescu a invocat cu atita "sentimentală" nesăbuită romanul "Bate și țig se va deschide", în care țin foarte mult, îi propun să revadă sau să-și amintescă cum a scris (text publicat, pare-mi-se, în "Contemporanul") despre acest roman la data apariției lui și mai ales la al cui îmbold sau sub al cărui "patronaj". Și mai cred că dacă va avea, în sfârșit, curajul să coboare în el și să apeleze la o firmă de conștiință (atita cită o fi avut, atita cită mai are), A.S. ar mai putea avea o șansă să se milveze de mediocritatea lui filonă și de nădădala altor compromișuri și abdicări. Mă îndotesc însă că va avea acest curaj.

Să considerăm cele de mai sus o paranteză și să ne întoarcem la retorică găunoasă a criticului, care pune întrebări în rafală, la nivel de licean indignat (și nici măcar nu e indignat, o vorba, iarăși, de una din "smocherile" criticii lui Alex. Ștefănescu). Toate ar merita citate, pentru că toate sînt mincinoase sau sînt afirmații arhicunoscute și fără nici o relevanță: "De ce ar mai trebui pusă în dezbatere contribuția Securității la salvarea României...?" (s.m. M.S.). Apoi: "Cînd și prin ce s-a manifestat sentimentul de responsabilitate al Securității față de soarta României? Că au existat în rândurile lucrătorilor ei și unii cuprinși de remușcări sau avînd o noblețe înăscută - tot ce se poate. Dar ipoteticele intenții bune au rămas neexprimate. Securitatea nu a grăbit în nici un fel prăbușirea sistemului totalitar".

Îi vine să te iei cu mințile de cap: despre ce tot vorbește Alex. Ștefănescu? Unde a citit el în romanul meu despre contribuția Securității la salvarea României? Și unde despre "sentimentul de responsabilitate"? Parcă am fi la o lecție de învățămînt

politic "pe invers". Iarăși A.S. se referă la unele lucruri ca și cum ar fi certitudini ce țin de domeniul trecutului și al evidentei și iarăși

"uită" că sîntem în '88 și că multe se mai pot întâmpla, chiar și pînă în decembrie '89. De ce oare n-a avut răbdare să mai aștepte puțin, din acest punct de vedere, și volumul II al cărții mele?

Lucrurile încep să se clarifice. "De ce ar mai trebui pusă în dezbatere contribuția Securității...?" Oprește fraza aici, continuarea ei ținînd după părerea mea, de un truc, nici măcar abil. Și răspund pentru că eu cred (și nu numai eu) că în anul '80 Securitatea a fost adevărata stăpînire, pentru că în România nu existau peste patru sute de mii de informatori activi în decembrie 1989, cărora "li se adaugă cei ce au informat Securitatea de la înființarea acesteia, la 1 septembrie 1948" (vezi în acest sens articolul *Măstecarea Securității sau "Arta informatorilor români" după 1989* de Marius Oprea, în "Dilema" nr. 61/1994); pentru că, avînd în vedere această terifiantă cifră, la care se adaugă zecile de mii de ofițeri de Securitate (poate că undeva s-a publicat o cifră exactă, dar eu n-am știință de așa ceva și de aceea aproximez astfel numărul lor), putem să ajungem "la concluzia că România era o patrie a delatiunii. Această este partea tristă din prețel adevărului", ca să-l citez pe același Marius Oprea; pentru că această "teribilă forță" de care se vorbește în romanul meu nu s-a evaporat peste noapte, nu s-a dizolvat, ci a evoluat, s-a transformat în ceva și aproape nimănui nu mai poate să creadă că ea a fost preluată în întregime de SRI, pentru că lucrurile sînt într-adevăr foarte complicate și încurcate, în așa măsură încît am afirmat deja că, în locul conceptelor de "neocomunism" sau "criptocomunism" - cu termenii "împrumutați" -, aplicați ca o etichetă de sute de mii de ori actualii Puteri, la noi s-ar fi potrivit mai degrabă termenul de "neosecuritate", existînd destule indicii în acest sens și fiind mai apropiat, oricum, de structurile de tip mafiot despre care s-a scris și s-a vorbit atît de mult; pentru că, în sfârșit, "contribuția Securității la salvarea României", pe care Alex. Ștefănescu - și nu doar el - se străduiește să demonstreze, cu mijloace atît de grosolane, că eu o consider benefică, ar trebui să fie într-adevăr subiect de dezbatere, dar folosind cu totul alte mijloace decît cele ale ficțiunii, la care, firește, am apelat eu într-un roman.

* Text refuzat de "România literară"

GEORGE CONSTANTIN: Jocul vieții și al morții...

...în deșertul de cenușă al existenței cotidiene, dispariția sa ar trebui să fie semnul unui avertisment: Iubește-ți și prețuiește-ți aproapele!

Covârșitoare personalitate artistică, a excelat și prin modestie, reflex al generozității genialității. Lucid bonom și zeflemist benign, își avea propria mormă asupra profesiei căreia i se dedicase, crezînd cu îndărătnicie în posibilitatea de a ameliora fața lumii prin forța Thaliei: "Mi se pare că actorul trebuie să lucreze la personaj ca un pictor, folosind culori mai deschise sau mai închise, pentru că aceste nuanțe se amestecă în orice personaj, fie el negativ sau pozitiv. În viață, oamenii nu sînt numai răi; eu, cel puțin, n-am întîlnit un om să fie negru, să n-aibă și părțile lui bune. Trebuie să-ți poți vedea personajul pe care-l interpretezi, să-i poți doza culorile, să-l poți îndrepta, să-l poți îmbunătăți..."

Astfel se face că zecile de personaje cărora le-a dat viață în teatru sau film, pe scenă, la radio sau televiziune, indiferent de anvergura, au fost înnobite de strălucirea verosimilității, dublată de o subtilă și personală ironie. Marca unicătății sale creatoare, focalizată în acea permanentă sclipire din privire, juchușă și complice!

Conștiința civică de excepție, într-un moment al maximei tensiuni totalitare, și-a asumat caricatura dictatorului în acel temerar "Burghetul gentilor", care reafirma ideea că teatrul a fost perimetrul privilegiat al dinamicii spiritualității românești, locul magic al normalității de gîndire și simțire.

Hazardul avea să-i rezerve la final un rol nedorit, cel al "Avarului", și la cea din urmă ieșire la rampă, o grotă tristete, o oboseală existențială, îi luate în stăpînire firea. Dominîndu-se încă o dată, a făcut atunci un ultim gest al candorii sale absolute. A înaintat spre public, arzînd spectatorului monede poezice. De fapt, neprețuții talanți ai talentului său inegalabil dăruit într-o carieră de patru decenii dramaturgiei universale și naționale, care, la rîndu-i, l-a răsplătit cu partituri deosebite. Nu o dată demurice: Pygmalion, Lear, Iona, Prospero. Și, desigur, personajul Tatălui, creat special pentru el în parabola Iovinesciană a Apocalipsei moderne.

Cinematografia i-a rămas datoare, un Borebișta ratat, nu din vina sa, l-a obligat să refuze un forgo, iar majoritatea peliculelor din numeroasa sa filmografie tezaurează creații de plan secund, doar "Reconstituirea" fiindu-i pe măsură întru posteritate.

Irina Corolu

AGENDA CULTURALĂ

Miercuri 4 mai

- Galeria Căminul Artei - Etaj, ora 17 - vernisajul expoziției de pictură Marcel Munteanu
- Muzeul George Enescu, ora 18 - lansarea partituri Sonatei pentru pian și violoncel op. 26 nr. 1 de George Enescu; soliști Steluța Radu și Marin Cazacu
- Studioul Alfred Alessandrescu, ora 19 - recitalul solistei Mirela Pița - vioară și Cristina Popescu - pian (Haydn, Bentoiu, Brahma, Biber)

Joi 5 mai

- Ateneul Român, ora 19 - Orchestra filarmonică condusă de dirijorul american Richard Westerfield, la vioară Varujan Cozighian (Vieru, Lalo, Dvorjak)
- Galeria Căminul Artei - parter - se deschide expoziția de grafică Nicolae Sirbu
- Brașov - Sala Teatrului Dramatic, ora 18 - începe Spring Time Jazz Blues Festival

Vineri 6 mai

- Galeria Catacomba, ora 12 - vernisajul expoziției de pictură Rodica Pandele, deschide criticul Costache Prut
- Brașov - Spring Time Jazz Blues Festival

Sîmbătă 7 mai

- Muzeul Național de Artă, ora 11 - videoteca de artă: Michelangelo II
- Opera Română, ora 18 - Concert coral extraordinar de muzică religioasă; corul "Preludiu", dirijor Voicu Enăchescu
- Brașov - Se încheie Spring Time Jazz Blues Festival
- Ateneul Român, ora 19 - recital de pian Octavian Rădoi (Haendel, Brahma, Mussorgski)

Marti 10 mai

- Muzeul Național de Artă, ora 18 - tineri pianști în recital: Iulia Dumitru, Valentina Gheorghiu, Emanuela Ulubeanu, Roman Vlad, Cezara-Lucia Vlădescu, Andrei Licareț, Cristina Silvestru, Daniel-Mihai Enăchescu, Alexandru Palade, Andreea Stoica, Ioana Gotia, Liana Vlad
- Teatrul Odeon, ora 19 - spectacol coregrafic al companiei Orion Ballet, pe muzică din "Anotimpurile" de Vivaldi

Rubrică realizată de Domnica Macri

ROSENEMIL – un film european

La conferința de presă cu filmul lui Radu Gabrea "Rosenemil – o tragică iubire", cineva a numit această colaborare între studiourile germane, franceze, elvețiene și românești "o realizare europeană cu talent românesc". Și n-a greșit. Principalii ei creatori sînt originari din țară și lucrează de mai mult timp în străinătate. Demonstrație făcută: arta a 7-a este, într-adevăr, universală. Nu numai din punct de vedere financiar, al capitalului tot mai internațional investit, dar și al talentelor ce nu au granițe. Puțini însă înțeleg la noi necesara, vitala deschidere. Colegi ai regizorului, întors, după 20 de ani, să-și prezinte premiera, i-au respins propunerea unei colaborări cu argumente comuniste: "Ce vine asta să ne ia banii?! Un transfug care vrea să facă film după cartea altui expatriat, Petru Popescu. În definitiv cine e, dom'le, Radu Gabrea asta?!"

Regizorul

"Eu n-am venit să iau colegilor mei banii lor de filme, ci să le ofer o colaborare", preciza "transfugul" – de fapt, cetățean german după mamă. "Doream să le propun un parteneriat din care să câștigăm cu toții. Producătorii și colaboratorii din diverse țări ar fi asigurat filmului distribuția lui pe piața externă. Eu am să fac oricum acest film la Viena sau Budapesta. Dar dădeam și marilor actori români șansa unei ieșiri în lume."

După 20 de ani de absență, autorul unor filme de referință ca "Prea mic pentru un război atât de mare" și "Dincolo de nisipuri", realizate înainte de plecare, se întoarce să reinnoască firul unei creații de excepție. Radu Gabrea n-a intenționat să dea colegilor lui "o lecție" de profesionalism și inteligență adaptare la condițiile industriei cinematografice. Discuțiile regizorului – totodată scenarist și producător – cu ziaristi (pentru că cinești nu l-au onorat cu prezența lor la retrospectiva organizată de Uniune și CNC) au fost amicale, la obiect, deloc infatuante. Realizările lui Gabrea dinainte și după plecare i-au

"Un omagiu care-ți îngheață singele în vine" – aprecia același cronicar. Iar primul film realizat de Gabrea în Germania, "Nu-ți fie teamă, Iscob", după "O fiică de Paști" de Caragiale, a fost considerat de critica europeană "incontestabil, cel mai bun film al Festivalului de la Locarno" (Michel Egger) și distins în 1981 cu un mare premiu. Poate că noi, cunoscând proza analitică ce a stat la originea filmului, am putea să-i reproșăm ecranizării un ilustrativism rece, o căutare a motaforei vizuale și a frumuseții formale, în dauna tensiunii psihologice. Dar e o etapă pe care autorul o recunoaște ca depășită în creația sa. Ca dovadă, următorul lui film, ce s'acumonește în străfundul existenței dramatice, al complexelor omului și al neliniștii artistului: portretul dedicat regizorului nonconformist, provocator, bisexual, mort de tânăr din cauza abuzului de droguri și alcool, R.W. Fassbinder. Creația de excepție a actriței Eva Mattes, care joacă rolul regizorului mistuit de patimi pentru femei și bărbați, a fost încununată cu marele premiu european de interpretare în anul 1985. Filmul lui Gabrea se ridică deasupra anecdoticului bio-

originalitatea viziunii sale. "Prea mic pentru un război atât de mare" (1970) – debut de certă maturitate artistică – și dramaticul "Dincolo de nisipuri" (1974). Dramatic și prin scandalul interzicerii lui, chiar în ajunul premierei, de Ceaușescu în persoană și aprobat să iasă pe ecrane abia după un an de masive cenzurări și adăugiri operate de ideologul en titre al partidului, Dumitru Popescu-Dumnezeu. Evenimente care l-au determinat pe tânărul regizor să părăsească

de experiență, și a prostituată de cartier, în Berlinul anului 1900. Dragoste dăruită, dragoste cumpărată, gelozie și răzbunare, sacrificiu și moarte se derulează în ambianța pitorească contrastantă a Berlinului imperial, în care pofta de viață a mahalalelor era la unison cu cea a saloanelor de lux. Actori de renume ai filmului contemporan ca Dominique Sanda, Serge Reggiani, alături de mai tinerii Werner Stocker, Dana Vavrova, Erich Bar, precum și românii Mircea Albulescu, Mitică Popescu și Lucia Mure-

Dana Vavrova, în rolul Lissy Morgen

țara. Stupidul comentariu politizat, rostit din off, se detașă atât de tare de restul narativului poetic-dramatic inspirat de romanul lui Fănuș Neagu și contrasta atât de puternic cu imaginile artistului-operator Dinu Tănase, înclt scotea și mai bine în evidență caracterul nonconformist, îndrăzneț al operei. După ce a fost proiectat cu succes la Cannes în Quinzaine, filmul a fost sechestrat în țară de regimul neiertător cu operele disidente.

"Rosenemil" – curajul melodramei

Ca și personajul principal al filmului său "Un bărbat ca Eva", care se mistuie în înscenarea "Damei cu cameli", Radu Gabrea iubește opera și melodrama. Fassbinder, eroul filmului "Un bărbat ca Eva", afirmase că "Traviata" este cea mai copleșitoare dramă muzicală, este cheia de boltă și expresia cea mai înaltă a melodramei. Arile "Traviatei", cîntate de Maria Callas, vor însoți discret dezlănțuirea pasională a personajelor din filmul "Un bărbat ca Eva".

În filmul "Rosenemil", Gabrea nu se sfințește să-și plaseze personajele în tiparul melodramei. Într-o notă de echilibru neoromantism, delicatele trasee melodramatice ale filmului au fost primite cu receptivitate de public și presa europeană. "Rosenemil" este ecranizarea romanului omonim, scris de scriitorul Georg Hermann, care murea gazat în lagărul de la Auschwitz în 1943. Este povestea nefericită de dragoste dintre un tânăr sărac și orfan, plin de viață dar lipsit

șan, asigură o interpretare emoționantă acestui love story din "belle époque", care amintește de "Dama cu cameli". Dinu Tănase, imaginea, compozitorii Ștefan Zoror și Charles Kalmann, monteurul Dragoș Wittkowska și colega lui franțuzoaică Sophie Coussein, Doina Levintă și Uta Freiwald, autoarele rafinatele costume, Florin Gabrea, creatorul ambiantei scenografice opulente și senzuale au conlucrat la reușita acestui film, cu adevărat european.

ALICE MĂNOIU

Regizorul Radu Gabrea, împreună cu actorul și cîntărețul Serge Reggiani

adus numeroase premii internaționale și elogiile multor specialiști. Unul dintre cei mai severi critici americani, temutul Vincent Canby, de la "New York Times", scria despre "Un bărbat ca Eva", inspirat din viața regizorului Fassbinder, că este "un film care strigă să fie văzut". Unul dintre cele mai șocante, zguduitoare studii, pe ecran, despre relația artist-viață și despre autoritatea personalității creatoare transformată în tiranie asupra colaboratorilor, cărora le poate marca uneori dramatic destinele.

grafic de senzație, analizînd, în imagini dure, de bulversantă cruzime a relației, drama singurătății marginalului, nevoia lui de iubire ce poate distruge și autodistruge. Un film șocant de modern prin bogăția și profunzimea semnificațiilor umane și artistice.

Dincolo de retrospectivă

Revăzute în cadrul medalionului-retrospectivă de la cinematograful Studio, filmele de început ale lui Radu Gabrea păstrează prospețimea și

Emil Hurezeanu

ULTIMELE,
PRIMELE

Editura Albatros

Miercuri 27 aprilie 1994, a avut loc la Librăria Mihail Sadoveanu din București lansarea volumului de poezii al lui Emil Hurezeanu "Ultimele, primele", apărut la Editura Albatros. În prezența autorului, despre poet și volumul său au vorbit Georgeta Dimisianu, directoarea Editurii Albatros, Ana Blandiana și Ștefan Augustin Doinaș.

JUDITH PATAKI

Forumul Democratic Ungar față în față cu alegerile

În urma alegerilor generale din 1990, Forumul Democratic Ungar (FDU) a obținut o victorie decisivă și a format un guvern de coaliție tripartit. În ciuda dificultăților interne cu care se confruntă conducerea FDU și a multor probleme întâmpinate de deputații săi și de membrii Cabinetului, într-o perioadă în care țara începea să se adapteze la democrația pluripartită și la economia capitalistă de piață, Guvernul a fost totuși capabil să-și ducă până la capăt mandatul de patru ani. Cu toate acestea, popularitatea FDU a scăzut considerabil și un număr de deputați au trecut de partea Opoziției, aderând la formidabile partide. Este însă greu de prevăzut dacă, după alegerile din mai 1994, FDU va mai face parte din Guvernul Ungariei sau se va afla în Opoziție.

Începuturile partidului

Deși bazele partidului au fost puse prin anii '70, când un grup de scriitori care se opuneau regimului comunist s-a întâlnit pentru prima dată în orașul Lakitelek, în sudul Ungariei, data sa de naștere este 27 septembrie 1987, când 150 de scriitori populari maghiari, economiști reformatori și oameni de știință s-au întâlnit neoficial pentru a discuta despre dificultățile prin care trecea națiunea. György Konrád era singurul scriitor "citadin" invitat, ceea ce indica dezbaterile dintre mișcarea populistă și cea citadină, care a constituit un capitol folosit de regim pentru a slăbi Opoziția. Această dezbateri a supraviețuit schimbării regimului. În timp ce populiștii au rămas în FDU, majoritatea intelectualilor citadini s-au alăturat celui mai mare partid din Opoziție, Alianța Democraților Liberi (ADL). Trebuie menționat faptul că, în Ungaria, populismul nu este un termen negativ și nu implică afilierea la aripa dreaptă. Autorii populiști au fost întotdeauna interesați de problemele populației rurale.

La întâlnirea din 1987 a participat și Imre Pozsgay, secretarul general al Frontului Patrioților (FP), ceea ce le-a dat speranțe participanților că unii comuniști reformatori sînt dornici să asculte programul lor alternativ de soluționare a problemelor națiunii. Pozsgay a subliniat faptul că întâlnirea fusese utilă, bogată în idei și mai degrabă progresistă decât opoziționistă. Și astfel, întâlnirea a însemnat, de fapt, începutul sfîrșitului erei comuniste, iar participanții au sperat că se va putea ajunge la un sistem pluripartit.

La 3 septembrie 1988, FDU a fost inaugurat ca mișcare politică și statutele sale interne au fost adoptate, fără vot oficial, de către 360 membri la una dintre întruniri. Între timp, autoritățile își arătasera dorința de a coopera cu mișcarea. În 1988, nouă dintre fondatorii au fost aleși pentru a forma Președintele mișcării: scriitorii István Csűrös și Gyula Fekete; poezii Dénes Csengőy, Sándor Csóori și Sándor Lezsák; criticii literari Csaba G. Kiss; istoricul Lajos Für; politologul expert în problemele naționalităților Rudolf Joo; și Zoltán Bíró, critic literar, proaspăt eliminat din Partidul Muncitoresc Socialist din Ungaria. Nici primul-ministru al Guvernului FDU, regretatul József Antall, nici Péter Boross nu s-au numărat printre "fondatorii" FDU.

Tranziția către statutul de partid politic

În primii ani de la formarea FDU, acesta a continuat să opereze ca o mișcare neoficială cu o componentă eterogenă. Deși se aștepta ca la primul său congres, la 11-12 martie 1989, conducerea să să voteze transformarea mișcării în partid de sine stătător, Bíró le-a spus participanților că o astfel de decizie trebuie luată de toți membrii (în jur de 13.200), iar Csóori l-a avertizat că legea care permitea oficial existența unui sistem pluripartit nu fusese încă votată.

Situația s-a schimbat radical în a doua jumătate a lui 1989, când s-au ținut primele alegeri partiale multipartite, unde FDU a obținut mai multe locuri în Parlament.

În 1989, la al doilea congres al FDU, s-a considerat că este momentul potrivit pentru a lansa Forumul ca partid. Transformarea a fost votată de 850 de delegați reprezentând 20.000 membri. În vara aceluiași an, mai multe organizații și partide politice începuseră să negocieze cu comuniștii reformatori realizarea unei tranziții pașnice. Antall, reprezentant al FDU, a fost principalul negociator al Opoziției în problema tranziției. Ulterior, Antall a fost ales președintele partidului.

FDU cîștigă alegerile generale

În perioada preelectorală, FDU a venit cu un program pentru rezolvarea celor mai urgente probleme ale țării. Chiar de la înființare, el a discutat probleme cum ar fi: reforma constituțională, libertatea presei, problemele muncitorilor și soarta minorității maghiare din România. Înainte de alegeri, FDU a publicat un program politic cuprinzător, cu 164 de pagini, și a fost considerat cel mai detaliat manifest politic din Ungaria în acel moment. Documentul definea scopurile FDU, după cum urmează: "FDU este un partid democratic de centru, în slujba tradițiilor Ungariei. Nu este un partid ideologic sau de clasă. Repinge ideologiile care au ca scop constrângerea socialismului, cît și colectivismul pe care îl implică. În același timp, respinge naționalismul și sovinișmul, ideile și filozofii care promovează miturile și subminează demnitatea umană".

Partidul a subliniat faptul că membrii săi au păreri diferite și că s-a organizat în așa fel încît organizațiile locale să aibă un grad mare de autonomie în ceea ce privește exprimarea acestor diferențe.

Deși sondajele de opinie care au precedat primele alegeri libere din Ungaria postcomunistă nu au indicat o victorie decisivă pentru FDU, acesta a devenit câștigătorul detașat al alegerilor din aprilie 1990.

Budapesta - clădirea Parlamentului

FDU - partid de guvernămînt

Este foarte greu să caracterizezi primii patru ani de democrație ungară sub conducerea FDU. Partidul nu a preluat pur și simplu puterea de la un alt partid politic, ca în cazul societăților occidentale, ci a moștenit structurile politice, sociale și economice ale unui regim dictatorial. Pentru a începe să schimbe sistemul, noul guvern a trebuit să dizolve aceste structuri, să construiască noi instituții democratice și să schimbe toate legile majore ale țării. Pentru a complica treburile, acei foști membri ai PMSU care erau considerați de încredere și-au menținut pozițiile în practică toate domeniile; ei ocupau funcții merdinde de la cel mai mărunț funcționar de ministru, ziaristi, profesori pînă la președinții de cooperative agricole. Nu există date care să arate care este rîul pe care acești indivizi l-au făcut democrației sau care să demonstreze dacă prezența lor a oprit transformarea democratică. Există totuși rapoarte despre modul cum unii profesori cu vederi de stînga au boicotat revenirea școlilor la Biserică și cum unii președinți de cooperative se foloseau de tot felul de tertipuri pentru a-și împiedica pe foștii proprietari de pămint să reintre în posesia pămînturilor lor. Prezența comuniștilor în media a contribuit în escaladarea așa-zisului război al mass-media în Ungaria și a împiedicat soluționarea pe cale legală a unor probleme în studiourile de emisie deținute de stat.

FDU este în parte vinovat pentru faptul că primii patru ani de democrație i-au dezamăgit pe mulți unguri. Abordarea îngăduitoare cu care FDU a încercat să rezolve problemele economice, incapacitatea de a calma luptele de partid interne, frecvența greșeli față de partenerii de coaliție, semnarea unui pact cu Opoziția și sănătatea precară a lui Antall, toate au erodat popularitatea partidului. Una dintre problemele principale ale FDU a fost aceea că liderii săi nu au putut controla neînțelegerile interne. În plus, Antall nu se consulta întotdeauna cu conducerea partidului cînd era vorba să ia o decizie. Ca urmare, FDU a pierdut cîțiva membri de valoare, mai ales după semnarea de către Antall a pactului cu ADL, fără a consulta în pre-

alabil conducerea FDU. Deși pactul a ușurat procesul de votare a legilor și guvernarea, FDU a cedat ADL dreptul de a numi primul președinte al Ungariei. Faptul că președintele nu făcea parte din același partid cu premierul a ridicat o serie de probleme constituționale. În special în mass-media, care au rămas în proprietatea statului.

Pactul a constituit, de asemenea, principalul motiv pentru atacul întreprins de Csűrös asupra lui Antall, în ziarul său "Magyar Forum". Eseul său a fost considerat antisemit nu numai de către partidele de Opoziție, ci și de membrii liberali ai FDU, deoarece Csűrös vorbea de o conspirație iudeo-bolșevică în anumite perioade din istoria Ungariei. Conflictul a arătat diferențele dintre diferitele fracțiuni existente în cadrul partidului - creștin-democrați, populist-naționaliști și liberali - iar Antall a avut probleme în a le face față. În final, conflictul a afectat reputația Forumului în Ungaria și peste hotare, și lui Antall nu i-a rămas altceva de făcut decît să-și excludă pe Csűrös și pe rivalul său, Debrezzeni, din partid.

Ca urmare, în 1994 partidul s-a putut reorganiza înainte de alegeri. Prin plecarea lui Csűrös, FDU a pierdut susținătorii și cîteva locuri în Parlament. Acesta și-a format un nou partid, Partidul Dreptății și Vietii Ungariei (PDVU), bine reprezentat în Parlament.

Aspectul pozitiv al ultimilor patru ani de conducere FDU este acela că Forumul a rămas "forța liniștită". Asta înseamnă că instituțiile necesare pentru funcționarea sistemului democratic, cum ar fi Parlamentul, tribunalele și Președinția, au avut timp nu numai să se formeze, dar să și înceapă să-și testeze puterile constituționale. În ciuda problemelor economice și șomajului, sindicatele nu s-au manifestat împotriva FDU, așa că grevele de mare amploare au fost evitate. Țara a evitat, de asemenea, izbucnirea unor conflicte majore cu vecinii săi și nu s-a implicat direct în criza din fosta Iugoslavie. Cea mai importantă realizare a lui Antall în domeniul politicii externe a fost destrămarea pagnică a Pactului de la Varșovia și plecarea trupelor sovietice din Ungaria, la începutul verii lui 1991, fără a strica relațiile cu Uniunea Sovietică. Moartea premierului, în decembrie 1993, nu a afectat negativ țara, deoarece FDU a putut propune un candidat la numai o zi de la tristul eveniment.

De fapt, moartea lui Antall pare să fi unit țara; aprecierile la adresa activității sale, transmise prin mass-media, au arătat ce progres uriaș a făcut Ungaria în ceea ce privește integrarea sa în Europa. Faptul că atât vecinii Ungariei, cît și țările occidentale au trimis personalități de stat de rang înalt la funeraliile premierului, în decembrie 1993, nu a afectat negativ țara, deoarece FDU a putut propune un candidat la numai o zi de la tristul eveniment.

Cu toate acestea, este puțin probabil ca această creștere în popularitate să se mențină pînă la alegerile din mai. După moartea lui Antall, partidul nu a mai reușit să găsească un alt lider charismatic care să-i lalece. Actualul premier, Boross, este un politician pragmatic, dar el nu a candidat pentru o funcție de conducere în Congresul FDU din februarie, șocînd că acest drept revine unui membru fondator. Boross și Für, ministrul Apărării, se bucură de o popularitate moderată; ei ocupă locul zecii și unsprezece în clasamentul primilor douăzeci de politicieni, stabilit în luna februarie. Oricum, Boross și Lezsák par să fie principalele forțe conducătoare din spatele campaniei electorale a FDU. După moartea lui Antall, partidul nu a mai venit cu un program nou, dar a promis aplicarea planurilor lui Antall cît mai repede posibil. În cazul în care FDU devine o forță decisivă, după alegeri se va păstra conținutul său.

FDU s-a format dintr-o mișcare disidentă și a ajuns, în 1990, partid de guvernămînt. Cei patru ani de guvernare au fost grei, dar plini de succese pentru Ungaria, deoarece țara a trecut la un sistem pluripartit democratic și a încercat să se adapteze la cerințele economiei de piață. Principalul motiv de îngrijorare pentru alegerile care se apropie îl constituie exagerata fragmentare a voturilor între diferite partide, care face extrem de dificilă formarea unei coaliții guvernamentale stabile. FDU va fi într-o poziție specială din cauza reticentei sale de a forma o coaliție, fie cu PSU, fie cu foștii săi aliați. Unii politicieni cred că o viitoare coaliție între Alianța Tinerilor Democrați și Democrații Creștini va împiedica atât partidele de dreapta, cît și partidele de stînga să vină la putere. Desigur, evoluțiile politice din ultimul moment pot da peste cap orice previziune, schimbînd surprinzător peisajul politic.

Traducere și adaptare de ADRIANA TUDOR

(După RESEARCH REPORT, nr. 14, aprilie 1994)

Gabriela Adamesteanu (redactor-șef), Rodica Pîlade (redactor-șef adjuncți), Andrei Cornea (redactor-șef adjuncți), Ilie Serbănescu (publicist-comentator), Dan Perjovschi (director artistic), Oana Aronaru (actualitate socială), Horațiu Popșine, Marian Chiriac, Raluca Siroe-Bramaru (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Nicolae (contabil), Radu Dobânda (corector), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu diluare), Mihaela Chiușia (diluzare), Flori Sava, Ioan Condor (publicitate), Rubrici permanente: Tia Serbănescu (comentarii politice), H.-R. Patapievici (eseu), Corespondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ion Miron Dumian (Paris).

Responsabil de număr: Rodica Pîlade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel./fax 311.22.08

Acest număr
a apărut
cu sprijinul
Fundatiei
Soros

Tipărit la
"TIPÖREX" SA
Calea Plevnei 113
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Baltag,
Alexandru Ciup
Revista "22"

ISSN-1220-5761